

PETER ABELARD
ZGODOVINA MOJIH NESREČ
ABELARDOVO TOLAŽILNO PISMO PRIJATELJU

PREVOD IN KOMENTAR MATEJA ŠVAJNCER

Večkrat zgledi vznemirijo ali pomirijo človeška čustva bolj kot besede¹. Po številnih osebnih pogovorih, namenjenih tebi v tolažbo, sem se ti zato odločil odsotnemu pisati o svojih izkušnjah lastnih nesreč, da boš spoznal, kako nične ali neznatne so tvoje težave v primerjavi z mojimi in jih boš potrpežljiveje prenašal.

1. O NJEGOVEM ROJSTNEM KRAJU

Po rodu sem iz mesta po imenu Le Pallet,² ki stoji na začetku Bretanje, kakšnih osem milj vzhodno od mesta Nantes. Kakršna je narava moje dežele ali rodu, takšen sem tudi sam – lahkotnega duha, voljan in nadarjen za ukvarjanje s knjigami. Imel sem tudi očeta,³ ki se je, preden si je nadel vojaški pas, nekoliko poučil o znanosti. Znanost je zato tako ljubil, da se je odločil sinove,⁴ kolikor jih je imel, prej poučiti o knjigah kot o orožju. Tako se je tudi zgodilo. Pri meni, svojem prvorojencu, je za izobrazbo poskrbel toliko skrbneje, kolikor raje me je imel. Sam pa sem se v študij zakopal toliko bolj goreče, kolikor bolj in z večjo lahkoto sem v njem napredoval. Ta ljubezen do knjig me je zapeljala, da sem sijaj vojaške slave prepustil bratoma, skupaj z dediščino in s svojo pravico prvorojenca, ter se popolnoma odrekel Marsovemu dvoru, da bi se vzgajal v naročju Minerve. Ker pa sem dajal pred vsemi nauki filozofije prednost orožju dialektike, sem s tem orožjem zamenjal vsa druga in bolj kot vojne trofeje cenil spopad v razpravljanju. Hodil sem torej razpravljat po različnih krajih, za katere sem slišal, da v njih cveti zanimanje za to večščino; tako sem postal posnemovalec peripatetikov.⁵

¹ Tradicionalni naslov *Historia calamitatum* ter podnaslovi v tretji osebi so bili dodani kasneje, vendar so bili uveljavljeni že za časa Petrarke. Najboljši srednjeveški rokopisi pa so naslovljeni z *Abaelardi ad amicum suum consolatoria <epistula>*. – Za vse spodbude in sugestije pri prevodu se zahvaljujem dr. Davidu Movrinu; brez njegove pomoči te objave verjetno ne bi bilo.

² Le Pallet leži približno 19 kilometrov vzhodno in malce južno od Nantesa.

³ Očetu je bilo ime Berengar, materi pa Lucija.

⁴ Abelard je bil najstarejši od štirih sinov (poleg njega še Dagobert, Porkarij in Radulf), sam pa omenja še sestro, ki ji je bilo po nekrologu v Parakletu ime Dionizija.

⁵ Privrženci Aristotelove filozofske šole v Atenah. Aristotel je poučeval v gajih in v gimnaziju v Likejonu. Ena izmed zgradb je imela pokrito sprehajališče (*peripatos*), od koder izvira tudi ime

2. PREGANJA GA NJEGOV UČITELJ VILJEM⁶

Naposled sem pristal v Parizu, kjer je ta disciplina najbolj cvetela. Prišel sem k svojemu učitelju Viljemu iz Champeauxa, ki se je takrat v resnici, pa tudi po splošnem mnenju odlikoval v poučevanju te discipline. Pri njem sem se le nekoliko zadržal. V začetku me je sprejel, kasneje pa sem se mu zameril, ker sem poskušal z dokazi ovreči nekatere njegove misli; vedno pogosteje sem mu v razpravi nasprotoval in večkrat se je zdelo, da ga pri tem prekašam. Tudi tisti sošolci, ki so se imeli za odlične, so to prenašali s toliko večjim gnevom, kolikor mlajši sem se jim zdel po starosti in slabši po dolžini študija. Tu je začetek mojih težav, ki se niso končale vse do danes; kolikor bolj se je širila moja slava, toliko bolj se je razvnela tuja zavist nad mojim uspehom.

Slednjič se je zgodilo, da sem kot mladenič, ki je svoj um precenil glede na zmožnosti svoje starosti, skušal doseči mesto vodje šole. Našel sem tudi kraj, kjer bi se to dalo storiti, namreč mesto Melun,⁷ v tistem času znan kraljevski sedež. Moj že omenjeni učitelj je to zaslutil in ker je skušal spraviti mojo šolo karseda daleč proč od sebe, je skrivaj na vse načine snoval, kako bi, – še preden bi se sam umaknil iz njegove šole, – preprečil priprave na mojo in mi predvideno mesto odvzel. Toda ker je imel nekaj tekmecev med zemljiškimi mogočneži, sem se zanašal na njihovo pomoč, kar se je tudi zgodilo, in si pridobil odobravanje večine. Ko sem s šolo začel, se je začelo moje ime v dialektiki tako širiti, da je že tako okrnjena slava, ne le mojih sošolcev, temveč tudi mojega učitelja, sčasoma ugasnila. Zato se je zgodilo, da sem svojo šolo s preveliko samozavestjo preselil v mesto Corbeil,⁸ ki je bliže Parizu, da bi ga od tam pogosteje brezobzirno napadal v razpravah. Ni preteklo veliko časa, ko sem zaradi nezmerne študija zbolel, zaradi česar sem se bil prisiljen vrniti domov. Čeprav me zato nekaj let ni bilo v Franciji,⁹ so me tisti, ki jih je vznemirjala dialektika, še bolj vneto iskali.

Po nekaj letih, ko sem si od bolezní že davno opomogel, je moj učitelj Viljem, pa-

---

šole. Druga razlaga pravi, da je imel Aristotel navado med poučevanjem 'hoditi okoli' (*peripatein*).

⁶ Viljem iz Champeauxa se je rodil okoli leta 1070 in umrl okrog leta 1120. Bil je sholastični filozof in teolog, učenec Manegolda iz Lautenbacha, Anzelma iz Laona in skrajnega nominalista Roscelina. Leta 1103 je začel učiti v Parizu. Po soočenju z Abelardom, svojim učencem, glede vprašanja univerzalij se je umaknil v opatijo svetega Viktorja. Ta je pod njegovim vodstvom postala opatija regularnih kanonikov (glej opombo 10). Glede univerzalij je bil zagovornik realizma, Abelard pa zmernega nominalizma. Leta 1112 in 1113 je bil škof v škofiji Châlons-sur-Marne. Prav on je svetega Bernarda postavil za opata v Clairvauxu in postal njegov dober prijatelj.

⁷ Mesto Melun je bilo ena od rezidenc Filipa I. Nekateri menijo, da je Abelard šolo odprl okoli leta 1102; točno leto ni znano.

⁸ Med Parizom in Melunom. Ravno v tem času ga je Ludvik VI. naredil za kraljevi fevd.

⁹ Približno 6 let. Bretanja je bila samostojna vojvodina, tako da vse do poznega 15. stoletja ni bila del Francije.

riški arhidiakon, zamenjal svoje staro oblačilo in prestopil k regularnim klerikom.¹⁰ To pa je storil, kot so govorili, zato, da bi mislili, kako je vse bolj veren, in ga povišali za stopnjo više. Stvar se mu je kmalu posrečila in postal je škof v mestu Châlons-sur-Marne. Toda položaj in spreobrnitev ga nista odvrnila ne od Pariza ne od že vajenega študija filozofije, ampak je tudi v tem samostanu, kamor je odšel zaradi vere, po stari navadi takoj odprl javno šolo.

Tedaj sem se vrnil k njemu, da bi tam poslušal retoriko. Med različnimi poskusi najinega razpravljanja sem ga z jasnimi argumenti prisilil, da je ne le spremenil, temveč pobil svoje staro mnenje o univerzalijah.¹¹ O problemu univerzalij je trdil, da je stvar kot celota vsa hkrati bistveno navzoča tudi v svojih posameznih delih, pri katerih ni nobene razlike v bistvu, ampak je le raznovrstnost zaradi množine pritisk. To svoje mnenje je popravil in kmalu nato trdil, da stvar ni ista po bistvu, temveč po nerazličnosti. Glede vprašanja univerzalij je sicer pri dialektiki vedno težava, in to takšna, da si je celo Porfirij, ko je v svojih *Izagogah*¹² pisal o univerzalijah, ni drznil opredeliti, rekoč: »To je izredno težka naloga.« Ko je Viljem svoje mnenje popravil oziroma ga je bil prisiljen opustiti, je njegovo predavanje zato padlo na tako nizko raven, da bi ga komaj še lahko obravnavali kot predavanje o dialektiki; zdelo se je, da je v tem problemu, namreč o univerzalijah, temeljilo bistvo njegove učenosti. Zaradi tega je moje poučevanje pridobilo takšno moč in ugled, da so tisti, ki so se prej z vso močjo oklepali mojega učitelja in so moj pouk spravljali najbolj v nevarnost, zdaj drli v mojo šolo. Tisti pa, ki je v pariški šoli nasledil mesto mojega učitelja, je svoj položaj ponujal meni, da bi se skupaj z drugimi lahko pridružil mojemu pouku tam, kjer je prej uspeval njegov in moj učitelj. Ko pa sem tam študij dialektike vodil le nekaj dni, je začel moj učitelj hirati zaradi takšne zavisti in se mučiti s takšno bolečino, da je to težko opisati. Ker nakopane si nesreče ni mogel dolgo prenašati, me je tedaj skušal premeteno odstraniti. A ker ni imel ničesar, zaradi česar bi lahko odkrito delal proti meni, je skušal šolo odvzeti tistemu, ki mi jo je odstopil, tako da ga je zasul z najhujšimi obtožbami in na njegovo mesto postavil mojega tekmeča.¹³

Tedaj sem se vrnil v Melun in tam kakor prej ustanovil svojo šolo. Kolikor očit-

¹⁰ V 11. in 12. stoletju je začela posvetna duhovščina težiti k zglednejšemu življenju. Nastale so skupnosti regularnih kanonikov in klerikov, ki so se razlikovali od menihov in sekularnih kanonikov. Slednji so živeli v ločenih hišah in ne v skupni ter pod skupnimi pravili kot regularni kleriki. Ti so sicer sledili zgledu svetega Avguščina, ki je živel skromno. Pomagali so revnim, romarjem in bolnim. Zaobljubili so se čistosti in duhovniškemu poklicu.

¹¹ Univerzalije so splošni pojmi. Glede opredelitve njihovega nastanka in bistva je v obdobju sholastike potekala obširna razprava; vpleteni so se delili predvsem na realiste in nominaliste. Razprava je potekala v domeni logike; v bistvu je šlo za razpravo o odnosu esence in eksistence.

¹² Porfirij je bil grški učenjak in neoplatonistični filozof, ki se je rodil okoli leta 233 v Tiru in umrl okoli leta 305. Filozofijo je študiral v Atenah, v neoplatonizmu ga je v Rimu spreobrnil Plotin. Med njegovimi deli je omenjeni *Uvod v Aristotelove Kategorije* s pomočjo vprašanj in odgovorov. V latinščino sta ga prevedla tako Viktorin kot Boetij; slednji je dodal še dva komentarja.

¹³ Kdo je bil ta tekmeč, ni znano.

neje me je preganjala njegova zavist, toliko bolj mi je prinašala ugled, kot pravi pesnik: »Vzpenja zavist se v vrhove; vetrovi vršijo v višavah.«¹⁴ Ne dolgo po tem, ko je ugotovil, da skoraj vsi ugledni ljudje močno dvomijo o njegovi veri in vneto šušljajo o njegovem vstopu med klerike, saj se ni očitno niti najmanj umaknil iz mesta, je svojo šolo skupaj z majhnim zborom klerikov prenesel v neko vas, odmaknjeno od mesta.

Iz Meluna sem se takoj vrnil v Pariz, v upanju, da me bo pustil pri miru. Toda ker je, kakor sem rekel, poskrbel, da je moje mesto zasedel moj nasprotnik, sem tabor svoje šole postavil zunaj mesta na hribu svete Genovefe,¹⁵ kot da nameravam oblegati tistega, ki je zavzel moje mesto. Ko je to slišal moj učitelj, se je takoj nesramno vrnil v mesto in šolo, kakršno je pač premogel, skupaj z zborom bratov pripeljal v prejšnji samostan, kot da skuša iz naše zasede rešiti vojaka, ki ga je odslovil. Toda s svojo pomočjo mu je najbolj škodoval. Prej je imel oni namreč nekaj učencev, kakršnikoli so že bili, predvsem zaradi predavanj o Priscijanu,¹⁶ v poznavanju katerega je bil po mnenju drugih zelo dober. Ko pa je prišel njegov učitelj, je te učence izgubil vse do zadnjega. Tako je bil vodstvo šole prisiljen opustiti. Nedolgo potem se je tudi sam umaknil v samostansko življenje, ker je obupal nad nadaljnjo svetno slavo. Kakšne spopade v razpravljanju so imeli po vrnitvi mojega učitelja v mesto moji učenci tako z njim samim kot z njegovimi učenci in kakšni so bili uspehi, ki jih je nam, predvsem meni, namenila sreča v teh naših bojih, ti je že kar dolgo znano. Da bi se izrazil čim zmerneje, bom pogumno navedel naslednje Ajantove besede:

Če kdo se sprašuje,
kakšen je boja izid, bom rekel, da nisem izgubil.¹⁷

Tudi če bi molčal, bi dogodek in izid o tem kričala sama. Medtem ko se je to odvijalo, me je moja predraga mati Lucija prisilila k vrnitvi domov. Po odhodu mojega očeta Berengarja v samostan se je namreč odločila storiti isto tudi sama. Ko je to storila, sem se vrnil v Francijo, predvsem zato, da bi se še česa naučil o teologiji. Tedaj je bil moj že večkrat omenjeni učitelj Viljem zelo vpliven v škofiji Châlons-sur-Marne. V predavanju teologije pa je takrat zaradi svoje starosti užival največji ugled njegov učitelj Anzelm iz Laona.¹⁸

¹⁴ Ovidij, *Remedia Amoris* 1.369; prevod Barbara Šega-Čeh.

¹⁵ Ta je postal del mesta leta 1211 pod Filipom Avgustom.

¹⁶ Priscijan je bil rimski slovničar; rodil se je v Cezareji v Mavretaniji in deloval v Konstantinoplu v času cesarja Anastazija (491–518). Njegovo v latinščini napisano delo v 18 knjigah, *Poučevanje slovnice*, je bilo v srednjem veku zelo razširjeno.

¹⁷ Ovidij, *Metamorphoses* 13.89–90; prevod David Movrin.

¹⁸ Anzelm iz Laona (umrl okoli 1117). O njegovem šolanju je malo znanega, verjetno je preživel nekaj časa v Parizu. Verjetno je bil tudi učenec svetega Anzelma Canterburyjskega v Le Becu. Nato je poučeval teologijo v Laonu; bil je eden največjih teologov tistega časa. Napisal je delo *Glossa interlinearis*, komentar k Svetemu pismu, zapisan med vrsticami.

3. PRIHOD K UČITELJU ANZELMU V LAON

Prišel sem torej k temu starcu, ki se je ponašal z dobrim imenom bolj zaradi dolgoletnih izkušenj kakor zaradi razuma ali spomina. Vsak, ki je prišel trkat k njemu v dveh glede kakršnegakoli vprašanja, se je vrnil še bolj negotov. V očeh poslušalcev je bil izreden, pred očmi izpraševalcev pa nihče. Besede je rabil na čudovit način, toda bile so siromašnega pomena in brez kakršnegakoli reda. Ko je prižgal ogenj, je svoj dom napolnil z dimom, ni pa ga osvetlil s svetlobo. Tistim, ki so opazovali od daleč, se je zdelo njegovo slovito drevo olistano, toda tistim, ki so se približali in pogledali pazljiveje, se je razkrilo kot brezplodno.

Ko sem torej pristopil k njemu, da bi tam pobral sad, sem spoznal, da je to smokva, ki jo je Gospod preklel,¹⁹ ali pa stari hrast, s katerim je Lukan²⁰ primerjal Pompeja, rekoč:

Stal je, senca imena, ki nekdaj bilo je veliko.

Tak je kot hrast na polju bogatem, ki sega v višave ...²¹

Ko sem to spoznal, nisem več dolgo brezdelno ležal v njegovi senci. Sčasoma sem njegova predavanja obiskoval vedno poredkeje, kar so tedaj nekateri njegovi najboljši učenci težko prenašali, kot da sem začel takšnega učitelja zaničevati. Zato so ga začeli tudi skrivaj ščuvati proti meni, dokler niso s pokvarjenim prigovarjanjem povzročili, da me je zasovražil. Nekega dne se je pripetilo, da smo se študentje po primerjavi nekaterih misli iz Razodetja med seboj šalili. Eden izmed njih me je hotel preizkusiti, do tedaj namreč še nisem študiral drugega kot filozofijo, in me je vprašal, kaj si mislim o branju Svetega pisma; odgovoril sem, da je branje tega za rešitev duše zelo koristno, da pa se čudim, ker izobraženim za razumevanje niso dovolj sami spisi in glose, brez kakršnegakoli drugega pouka. Mnogi od navzočih so se mi smejali in me vprašali, če bi sam to zmožal ali če bi si sploh upal poskusiti. Odgovoril sem, da sem pripravljen poskusiti, če to hočejo. Tedaj so glasno vzkliknili, se še bolj smejali in dejali: »Seveda, tudi mi se strinjamo. Torej naj se ti poišče in naloži primer kakršnegakoli neobičajnega teksta, mi pa bomo preizkusili, kar si obljubil.« Vsi so se strinjali z izbiro izredno nejasnega preroka Ezekielja.²² Primer sem sprejel in jih takoj naslednji dan povabil k sebi na predavanje. Proti moji volji so mi svetovali, naj s takšno stvarjo ne hitim, temveč naj snov kot neizkušen dlje časa pretresam in okrepim komentar. Nejevoljen sem odgovoril, da nimam navade napredovati s pomočjo vaje,

¹⁹ Mt 21,18–22.

²⁰ Lukan, *Bellum Civile sive Pharsalia* 1.135–36.

²¹ Prevod Kozma Ahačič.

²² Prvo poglavje starozavezne Ezekieljlove knjige je polno neuskajenih podrobnosti. Nekatere prerokbe so razdrobljene; nered je mogoče posledica dela prerokovih učencev, ki so knjigo uredili, ali pa posledica Ezekielovega dopolnjevanja prvega poglavja.

ampak razuma. Dodal sem še, da bodo meni na ljubo prišli na predavanje – ali pa bom vse skupaj popolnoma opustil.

Na mojem prvem predavanju je bilo malo navzočih; vsem se je zdelo neumno, da bi meni, doslej še popolnoma neizkušenemu v razlaganju Svetega pisma, to lahko tako hitro uspelo. Toda vsem navzočim je bilo predavanje očitno tako všeč, da so ga močno pohvalili in me spodbujali k ponovnemu komentiranju na isti način. Ko se je to izvedelo, so tisti, ki niso bili prisotni na prvem predavanju, začeli kot za stavo dreti na drugo in tretje. Prav tako so se vsi trudili prepisati glose, ki sem jih povečini začel prvega dne.

4. ANZELM GA PREGANJA

Zato me je omenjeni starec, vznemirjen od silne zavisti in, kot sem že omenil, nastrojen proti meni zaradi prigovarjanja nekaterih, začel v teologiji preganjati z vsaj tolikšno vnemo, s kakršno me je prej moj učitelj Viljem v filozofiji. Bila pa sta takrat v šoli tega starca dva učenca, za katera se je zdelo, da prekašata druge, namreč Alberik iz Reimsa in Lotulf iz Lombardije.²³ Ta dva sta bila toliko bolj naperjena proti meni, kolikor bolj sta cenila sama sebe. Kot se je kasneje pokazalo, mi je ravno zaradi prigovarjanj teh dveh razburjeni starec prepovedal,²⁴ da bi v njegovi šoli dokončal že začeto delo glosiranja. Kot razlog je navedel strah pred tem, da bi slučajno kot nevešč tega početja po pomoti zapisal kaj, kar bi ljudje pripisali njemu. Ko je to prišlo na ušesa učencem, so bili vznemirjeni in močno ogorčeni nad tako očitno lažno in zavistno obtožbo, kakršna ni prej doletela še nikogar. Kolikor očitnejša je bila, toliko častnejša se je izkazala zame, s preganjanjem pa me je naredila še slavnnejšega.

5. V PARIZU MU KONČNO USPE

Po nekaj dneh sem se vrnil v Pariz. Tam sem nekaj let v miru vodil šolo, ki mi je bila že zdavnaj namenjena in ponujena ter odkoder sem bil v začetku pregnan. Takoj na samem začetku sem si prizadeval izpopolniti glose k Ezekielu, ki sem jih začel v Laonu. Bralci so jih tako dobro sprejeli, da si nisem po njihovem mnenju pri predavanju teologije pridobil nič manjšega ugleda, kot so mi ga priznali že v filozofiji. Zaradi

²³ Alberik iz Reimsa in Lotulf iz Lombardije sta bila glavna nasprotnika Petra Abelarda na koncilu v Soissonsu. Leta 1113 je Alberik postal arhidiakon, torej škofov namestnik, v Reimsu, tam je skupaj z Lotulfom vodil tudi šolo. Leta 1137 je Alberik postal nadškof mesta Bourges. O Lotulfu je malo znanega, bil je iz Novare v Italiji.

²⁴ Kot *magister* je očitno prepovedal Abelardu poučevanje teologije; ta je zapustil Laon in odšel v Pariz, kjer so ga pričakali z odobravanjem.

študija obeh je število učencev v moji šoli močno naraslo. Kolikšen dobiček in ugled mi je prinesla, ni moglo zaradi moje slave ostati prikrito niti tebi.

Toda ker sreča neumneže vedno napihne, svetni mir pa oslabi čilost duha in jo s pomočjo mesenih skušnjav z lahkoto uniči, ter ker sem že mislil, da sem edini filozof na svetu in se nisem bal nobenega vznemirjenja več, sem začel rahljati vajeti poželenju; jaz, ki sem prej živel popolnoma vzdržno. Bolj sem napredoval v študiju filozofije in teologije, bolj sem se v nečistosti življenja od filozofov in teologov oddaljeval. Znano je namreč, da so filozofi, če sploh ne omenjam teologov, tistih, ki se ukvarjajo z razlaganjem Svetega pisma, najbolj vztrajali ravno pri okrasu vzdržnosti. Ko sem bil torej do vratu v ošabnosti in razsipnosti, mi je božja milost, čeprav proti moji volji, dala zdravilo za obe bolezni; najprej za nasladnost, nato pa še za ošabnost. Za nasladnost tako, da me je oropala tega, s čimer sem jo oskrboval; za ošabnost, ki se je pri meni najbolj razvila ravno zaradi mojega poznavanja knjig, – kajti kot pravi apostol Pavel: »Znanje napihuje,«²⁵ – pa tako, da me je ponižala s sežigom knjige,²⁶ s katero sem se najbolj ponašal. Hočem, da resnico o obeh dogodkih s pomočjo dejstev spoznaš točneje kot iz govoric, in to po vrstnem redu, kot sta si sledila.

Ker sem vedno preziral nečistost vlačug in me je neprekinjen študij odvrčal od druženja in obiskovanja žensk iz visoke družbe, sicer pa nisem kaj prida poznal niti druženja z običajnimi, je hudobna in, kot pravijo, priliznjena usoda našla primernejšo priložnost, da bi me laže vrgla z vrha te slave; še več, da bi me izredno ošabnega in pozabljivega glede prejete milosti zase pridobilo božje usmiljenje.

6. KAKO SE JE ZALJUBIL V HELOIZO IN ZATO PREJEL TAKO SRČNO KOT TELESNO RANO

V samem mestu Pariz je bila mladenka po imenu Heloiza, nečakinja kanonika Fulberta.²⁷ Kolikor bolj jo je imel rad, toliko bolj se je trudil, da bi napredovala v vsaki vrsti znanosti, v kateri bi le mogla. Čeprav tudi na pogled ni bila najslabša, je bila po širini znanja prva. Kolikor redkejši je ta dar, torej znanje, pri ženskah, toliko bolj je opozarjal na dekle in povzročil, da je zaslovela po vsem kraljestvu. Ko sem torej pregledal vse, kar običajno mika zaljubljenca, sem menil, da je ravno ona najprimernejša za združitev z menoj v ljubezni. Prepričan sem bil, da bom to lahko dosegel z največjo lahkoto. Takrat sem bil namreč tako znan, hkrati pa sem se odli-

²⁵ 1 Kor 8,1. Kjer ne odstopa od izvirnika, je svetopisemsko besedilo vzeto iz Slovenskega standardnega prevoda Svetega pisma. Copyright © 1996, 1997. Društvo Svetopisemska družba Slovenije, z dovoljenjem. Vse pravice pridržane.

²⁶ Knjigo z naslovom *O božji edinosti in trojnosti* je dal sežgati koncil iz Saissonsa.

²⁷ Fulbert je bil Heloizin stric in skrbnik. Prvič je omenjen leta 1102, zadnjič pa 1126 kot notredamski kanonik v Parizu. Po Abelardovi kastraciji je bil kaznovan z izključitvijo in začasno zaplembo lastnine. Kanonikat so mu ponovno obnovili prvega aprila 1119.

koval tudi po mladosti in lepoti, da se nisem bal zavrnitve od nobene ženske, ki bi jo počastil s svojo ljubeznijo. Mislil sem, da bo to dekle pristalo še prej, saj je, kot sem vedel, poznalo in cenilo znanost. Prepričan pa sem bil, da bi se lahko spoznala tudi v odsotnosti, s pomočjo pisem, in da je o več stvareh moč pogumneje pisati kot o njih govoriti. Na ta način bi bila lahko vedno v prijetnem pogovoru.

Ves podžgan od ljubezni do te mladenke sem torej iskal priložnost, da bi jo spoznal in med vsakdanjim pogovorom laže dosegel njeno privolitev. Da bi se to lahko zgodilo, sem se dogovoril s prej omenjenim dekletovim stricem, in sicer s pomočjo njegovih prijateljev, da me bo sprejel v svoj dom, ki je bil zelo blizu moje šole, v zameno za majhno plačilo. Kot pravi razlog sem kajpak navedel, da moj študij močno ovira skrb za hišo in da me preveliki izdatki preveč bremenijo. On pa je bil močno pohlepen in silno zavzet za napredek svoje nečakinje v znanju. Iz teh dveh razlogov sem zlahka pridobil njegovo privolitev in dosegel, kar sem želel, ker je on ves hrepenel po bogastvu ter verjel, da bo njegova nečakinja napredovala zaradi mojega poučevanja. Mojim željam je ugodil bolj, kot sem prosil, in ljubezni pomagal bolj, kot sem si drznil upati, tako da jo je vso prepustil mojemu poučevanju. Vedno, tako podnevi kot ponoči, ko bi imel po vrnitvi iz šole čas, naj bi ji pomagal pri učenju; če bi se zdelo, da je brezбриžna, naj bi jo strogo kaznoval. Močno sem se čudil njegovi lahkovernosti; nič bolj se ne bi, ko bi nežno jagnje prepustil sestradanemu volku. Ko mi jo je prepustil ne le v poučevanje, temveč tudi v strogo kaznovanje, kaj je storil drugega, kot da je dal mojim željam prosto pot in mi celo v nasprotju z mojimi željami ponudil priložnost, da si jo laže pridobim z udarci in z grožnjami, če si je ne bi mogel z dobrikanjem? Bili pa sta dve stvari, ki sta ga ves čas odvrčali od suma; ljubezen do nečakinje in dober glas o moji dotedanji vzdržnosti.

Kaj naj še rečem? Združila sva se, najprej pod isto streho, potem še v duši. Pod pretvezo učenja sva se popolnoma posvetila ljubezni, branje knjig pa nama je omogočilo umik v samoto. In tako so se pri odprtih knjigah bolj izrekale besede o ljubezni kot o tistem, kar sva brala, več je bilo poljubov kot stavkov. Roke so se pogosteje vračale k naročju kot h knjigam, ljubezen je najine oči večkrat obračala v drugega, kot jih je branje obračalo v spise. Da bi na naju ne padla senca dvoma, je ljubezen, ne bes, ter naklonjenost, ne jeza, delila udarce, ki so prekoračili sladkost vseh mazil. Kaj naj še rečem? V svoji strasti nisva izpustila nobene stopnice ljubezni in če je ljubezen le mogla izumiti kaj neobičajnega, sva poskusila tudi to. Kolikor manj sva bila izkušena v teh užitkih, strastneje sva se jim predajala in manj so naju odbijali.

Kolikor bolj me je ta sla prevzemala, manj sem se mogel posvečati filozofiji in delati za šolo. Zoprno mi je bilo celo iti v šolo ali se v njej zadrževati; tudi naporno je bilo, saj sem namenjal noč ljubezni, dan pa študiju. Pri predavanjih sem bil tedaj tako brezбриžen in mlačen, da sem vse razlagal iz gole navade, ne pa iz prirojene bistrumnosti. Bil sem le še bralec prejšnjih tem, če pa sem uspel kaj ustvariti, so bile to ljubezenske pesmi²⁸ in ne filozofske skrivnosti. Večina teh pesmi se še sedaj,

²⁸ Nobena od teh pesmi se ni ohranila.

kot veš tudi sam, pojavlja in prepeva na mnogih krajih, najbolj na tistih, ki jih razveseljuje podobno življenje. Težko si je celo predstavljati, kakšna žalost, kakšni vzdih in tarnanje so zaradi tega zajeli moje učence, ko so spoznali to zaposlenost, še huje, to zmedo mojega duha.

Stvar je bila tako očitna, da so jo spregledali le redki. Zdi se mi, da je pravzaprav ni spregledal nihče razen tistega, čigar sramote se je najbolj tikala, namreč dekletovega strica. Tudi ko so mu nekateri večkrat namignili, ni mogel verjeti, najprej zaradi že zgoraj omenjene silne ljubezni do nečakinje, pa tudi zaradi znane vzdržnosti mojega dotedanjega življenja. Težko je namreč sumničiti tiste, ki jih imamo najraje. Pri silni ljubezni ne more biti niti madeža sramotnega suma. O tem govori tudi odlomek iz pisma svetega Hieronima Kastričjanu: »Navadno zadnji izvemo za slabosti lastne hiše; ne vemo za napake otrok in žena, o katerih že vrabci čivkajo.«²⁹ Toda kar se izve zadnje, se vendarle enkrat zagotovo izve, in kar vsi vedo, je težko skriti le enemu; tako se je po mnogih mesecih zgodilo tudi z nama.

Kolikšna je bila stričeva bolečina ob tem spoznanju! Kolikšna bolečina ljubimcev ob ločitvi! Kako sem zardeval od sramote! Kako sem bil nesrečen zaradi dekletovega trpljenja! Kakšno žalost je pretrpela zaradi spoštovanja do mene! Nihče od naju ni tožil nad tem, kar je doletelo njega, ampak le nad tem, kar je drugega; nihče ni objokoval svoje, ampak nesrečo drugega. Ločitev teles je pomenila še večjo spojitev src in prepovedana združitev je ljubezen še bolj utrdila; zaradi sramote že prestano trpljenje pa naju je spet naredilo bolj nesramežljiva. Toliko manjše je bilo trpljenje zaradi sramote, kolikor prikladnejše se je zdelo dejanje. Tako sva bila ujeta pri dejanju, kot pripoveduje pesniška zgodba o Veneri in Marsu.³⁰ Nedolgo potem je Heloiza izvedela, da je zanosila, in mi o tem z največjim veseljem takoj pisala ter me povprašala, kaj mislim, da bi bilo treba storiti. Neko noč, ko njenega strica ni bilo, sem jo po dogovoru skrivaj odpeljal s stričevega doma in jo takoj poslal v svojo domovino.³¹ Tam se je skrivala pri moji sestri, dokler ni rodila fantka, ki ga je poimenovala Astrolabij.³²

Njen stric je bil po svoji vrnitvi skoraj ob pamet in nihče, ki ni tega sam doživel, ne more razumeti, kolikšna bolečina ga je vznemirjala in kako ga je bilo sram. Ni vedel, kaj naj mi naredi in kakšno past naj mi nastavi. Če bi me ubil ali poškodoval moje telo, se je najbolj bal tega, da bi bila njegova tako ljubljena nečakinja zato kaznovana v moji domovini. Nikakor me ni mogel ujeti ali me proti moji volji kje zajeti, še

²⁹ Hieronim, *Epistulae* 147.10. Pravzaprav je to pismo Sabinijanu, diakonu, ki ga Hieronim obtožuje prešuštva v Rimu in zapeljevanja nune v Betlehemu.

³⁰ Zalotil ju je Venerin mož Vulkan. Zgodbo je Abelard dobro poznal iz Ovidija, *Metamorphoses* 4.169–89 in *Ars Amatoria* 2.561 in nasl.

³¹ V Abelardovem drugem pismu Heloizi beremo, da je bila na poti preoblečena v nuno.

³² Po eni od razlag naj bi bilo ime Heloizina skovanka, ki bi pomenila 'tisti, ki sega po zvezdah'. Otrok je morda kasneje postal nantski kanonik in opat v današnjem Freiburgu.

posebej zato, ker sem sam mislil na to; nič nisem dvomil, da bi me hitro napadel, če bi mogel ali če bi si upal.

Naposled sem iz sočustvovanja do njegove neizmerne skrbi odšel k njemu; kot največji izdajalec sem samega sebe silno obtoževal zaradi prevare, ki jo je povzročila ljubezen. Prosil sem ga odpuščanja in mu obljubljal, kako bom storil vse, kar bo hotel, da se odkupim. Dodal sem, da se to ne zdi nič čudno tistemu, ki je izkusil moč ljubezni in ki se spominja, kako so že od samega začetka človeškega rodu ženske pogubljale celo najboljše može. Da bi ga še bolj pomiril, sem mu ponudil boljše zadoščenje, kot je sploh mogel upati; da se bom poročil s to, ki sem jo zapeljal, a pod pogojem, da se bo to zgodilo skrivaj in mi tako ne bo uničilo ugleda. Da bi me čim laže izdal, se je strinjal in dal tako svojo besedo kot besedo svojih bližnjih ter s poljubi sklenil premirje, ki sem si ga želel.

7. ZGORAJ IMENOVANO DEKLE GA ODVRAČA OD POROKE

Takoj sem se vrnil v domovino in prijateljico pripeljal nazaj, da bi se z njo poročil. Ona pa se ni s tem niti malo strinjala, temveč me je iz dveh razlogov skušala od moje namere celo popolnoma odvrniti. Prvič zaradi nevarnosti, drugič pa tudi zaradi sramote, ki bi si jo nakopal. Zatrjevala je, da njenega strica glede te zadeve nikoli ne bi mogel potolažiti noben občutek zadoščenja; tako se je nato tudi izkazalo. Spraševala se je, kakšno slavo neki bo požela, ko pa jo jemlje meni in obenem sebe in mene ponižuje. Kako bi jo moral kaznovati ves svet, če bi mu odnesla takšno luč! Kakšna prekletstva, kakšna izguba za cerkev in kakšne solze filozofov bi sledile tej poroki! Kako nespodobno, kako žalostno, da bi se jaz, ki me je narava ustvarila za vse, predal eni sami ženski in se izpostavil takšni sramoti. Tak zakon je docela zavračala, češ da je zame nadvse sramoten in mučen. Sklicevala se je tako na mojo sramoto kot na težave zakona, glede katerih nas apostol Pavel spodbuja, naj se jim ognemo, ko pravi: »Če nisi vezan na ženo, žene ne išči. Pa tudi če se oženiš, ne grešiš; in če se deviška omoži, ne greši, vendar bodo taki imeli stisko v mesu. Jaz pa bi vam rad prizanesel,«³³ – in tako dalje. Prav tako pravi: »Hočem, da bi bili vi brez skrbi,«³⁴ – in tako dalje. Tudi če ne sprejemam nasveta apostola Pavla o zakonskem jarmu niti prigovarjanj svetih, je rekla, naj poslušam vsaj filozofe in upoštevam, kar so na to temo napisali oni in kar je bilo napisanega o njih. To v opomin nam najvestneje počno sveti. Tudi sveti Hieronim v prvi knjigi *Proti Jovinijanu*³⁵ pripoveduje,

³³ 1 Kor 7,27–28.

³⁴ 1 Kor 7,32.

³⁵ O Jovinijanu nam je znano predvsem to, kar izvemo od Hieronima. Bil je nasprotnik krščanske askeze in leta 390 obsojen zaradi herezije. Njegova dela so obsodili na sinodi v Rimu pod papežem Siricijem, nato pa še na sinodi v Milanu, ki jo je sklical sveti Ambrož. Hieronimu jih je poslal prijatelj Pamahij. Sodeč po Hieronimovem delu v dveh knjigah, napisanem leta 393, je

kako skrbno je Teofrast³⁶ opisal neznosne težave in kako podrobno nenehni nemir zakona, da bi z najtehtnejšimi dokazi pokazal, zakaj se modrec ne sme poročiti.³⁷ Na tem mestu celo sveti Hieronim preneha z navajanjem teh filozofskih spodbud, rekoč: »Koga izmed kristjanov bi ne pokrila rdečica, ko Teofrast razpravlja na tak način,«³⁸ – in tako dalje. V isti knjigi nadaljuje: »Ko je Hirtij Cicerona po njegovi ločitvi od Terencije vprašal, ali bi se poročil z njegovo sestro, mu je ta odvrnil, da se ne more obenem posvetiti ženi in filozofiji.«³⁹ Ni rekel le »posvetiti«, temveč je pridal »obenem«, saj se ni hotel ukvarjati z nečim, kar bi se enačilo s študijem filozofije. »Tudi če pustim oviro študiju filozofije ob strani,« je nadaljevala, »premisli, kaj pošteno zakonsko življenje sploh je. Kaj je namreč lahko skupnega učencem in služkinjam, knjižnim omaram in zibkam, knjigam ali pisalnimi deskam in preslicam, pisalom ali trstikam in vretenom? Kdo more, osredotočen na ukvarjanje s Svetim pismom in filozofijo, prenašati otroško jokanje, ki ga pomirjajo pesmi dojilj, ter hrupno množico družine, tako moških kot žensk? Ali nespodobne in neprestane nesramnosti najmanjših? Rekel boš, da bogati to počno brez težav; njihove palače in velike hiše imajo veliko sob, njihovo bogastvo ne zazna stroškov in se ne trpinči z dnevnimi skrbmi. Toda povem ti, da položaj filozofov in bogatih ni enak; tisti, ki se trudijo za bogastvo ali se zapletajo v posvetne skrbi, nimajo časa za teološke ali filozofske študije.

Zato so si nekdam znameniti filozofi, ki so svet nadvse prezirali in ga niso toliko zapuščali, kot so pred njim bežali, prepovedali vse užitke, da bi počivali zgolj v objemu filozofije. Eden izmed teh, in to največji, Seneka, je med podučevanjem Lukilija dejal: 'Ne smeš se ukvarjati s filozofijo šele takrat, ko nimaš drugega dela, ampak se moraš vsakemu drugemu delu odreči, da bi mogel filozofirati, in se ves predati temu, za kar ni noben čas dovolj ... Ni velike razlike, ali filozofijo docela opustiš ali pa jo prekinjaš, saj ne obstane tam, kjer si jo prekinil ... Upreti se je treba svojim poslom in se jih znebiti, ne pa jih raztegovati.'⁴⁰ Na ta način pri nas sedaj iz ljubezni do Boga živijo tisti, ki se po pravici imenujejo menihi; na ta način so zaradi hrepenenja po filozofiji živeli tudi tisti, ki so postali slavni filozofi pri poganih. Pri vsakem ljudstvu, tako pri poganih kot pri Judih ali kristjanih, so namreč vedno obstajali nekateri, ki so druge prekašali po veri ali poštenosti in so se od ljudstva razlikovali po nekakšni

---

Jovinijan trdil, da ni pred Bogom devica nič boljša od žene, da ni post nič boljši od zmernega prehranjevanja ter da oseba, ki jo krstijo z Duhom in vodo, ne more grešiti. Po njegovem so vsi grehi enaki, vse pa čaka le ena vrsta kazni in ena vrsta nagrade.

³⁶ Teofrast (ok. 370–ok. 287 pr. Kr.) je bil grški filozof; bil je Aristotelov učenec in kot voditelj peripatetične filozofske šole v Atenah tudi njegov naslednik. Zanimala so ga vsa področja znanosti. V slovenščino so prevedeni njegovi *Značaji*.

³⁷ Hieronim, *Adversus Jovinianum* 1.47.

³⁸ *Ibid.* 1.48.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Seneka, *Epistulae Morales ad Lucilium* 72.3. Prevod Fran Bradač.

umirjenosti in enkratni vzdržnosti. Pri Judih so bili v davnih časih to nazirci,⁴¹ ki so se v skladu z zakonom zaobljubili Gospodu, ali pa sinovi prerokov, pristaši Elije in Elizeja,⁴² za katere smo po pričevanju svetega Hieronima⁴³ v Stari zavezi prebrali, da so bili menihi. Najnovejše pa so tiste tri filozofske šole, ki jih v knjigi *Starožitnosti* ločuje Jožef Flavij.⁴⁴ Ene imenuje farizeji,⁴⁵ druge saduceji⁴⁶ in zadnje eseni.⁴⁷ Pri nas pa so to menihi, ki posnemajo bodisi skupno življenje apostolov bodisi tisto zgodnejše Janezovo samotno življenje.⁴⁸ Pri poganih so bili to, kot rečeno, filozofi. Kot vemo tako po samem nastanku tega imena kot po pričevanju samih svetnikov, imena modrosti in filozofije niso povezovali s pridobivanjem znanja, temveč bolj s svetostjo življenja.

Na to se navezuje odlomek svetega Avgušтина iz osme knjige *Božjega mesta*, ki razlikuje vrste filozofov: 'Italška vrsta je imela za začetnika Pitagoro s Samosa, ki je baje prvič uporabil ime filozofija. Prej so tiste, za katere se je zdelo, da druge nekako prekašajo s hvalevrednim življenjem, imenovali modre; ko pa so njega vprašali, s čim se ukvarja, je odgovoril, da je filozof, to je občudovalec in ljubitelj modrosti, saj se mu je zdelo skrajno prevzetno razglašati samega sebe za modrega.⁴⁹ Ko torej na tem mestu govori o tistih, 'za katere se je zdelo, da druge nekako prekašajo s hvalevrednim življenjem' in tako dalje, jasno kaže, da so se poganski modreci, to je filozofi, tako imenovali bolj zaradi hvalevrednega življenja kot zaradi znanja.

Ni moje delo, sklepati iz primerov, kako trezno in zmerno so sami živeli, saj bi se lahko zdelo, kot da poučujem Minervo. Če pa so tako živeli laiki in pogani, ki niso bili vezani z nikakršno izpovedjo vere, kaj bi moral storiti šele ti, ki si klerik

⁴¹ 4 Mz 6,1–21; Sod 16,17; Am 2,11. *Nazir* v hebrejščini pomeni 'Bogu posvečen'; nazirec se je moral odpovedati vinu in drugim opojnim pijačam.

⁴² 1 Kr 17–22; 2 Kr 1–13. Elija in Elizej sta starozavezna preroka.

⁴³ Hieronim, *Epistulae* 125 in 58.

⁴⁴ Jožef Flavij, *Antiquitates Judaicae* 18.1.2.

⁴⁵ Farizeji so bili judovska versko-politična skupnost, ki je delovala od konca 2. do konca 1. stoletja pr. Kr. Znani so bili po natančnem izpolnjevanju Mojzesovih zakonov; nekateri so jih grajali zaradi navidezne pobožnosti. Farizeja sta bila tudi Jožef Flavij in apostol Pavel.

⁴⁶ Saduceji so bili skupnost, ki je delovala v približno istem času. Bili so bogata in vplivna skupina; močno so vplivali na delovanje jeruzalemskega templja in na imenovanje velikih duhovnikov. Za sveto so priznavali samo peteroknjižje, drugo razodetje so zavračali in v nasprotju s farizeji niso verjeli v angele, demone in v posmrtno življenje. Leta 70 so ob uničenju templja izgubili vse vzvode oblasti.

⁴⁷ Tudi eseni so delovali v približno istem času, predvsem na zahodni obali Mrtvega morja in v drugih manjših odročnih krajih Palestine. Večina esenov je zavračala poroko. Leta 1947 so našli kumranske zapise, ki naj bi jih napisali eseni in skrili pred prihodom rimskih legij.

⁴⁸ Mr 1,2–8; Mt 3,1–12; Lk 3,1–9 in 15–17; Jn 1,19–28. Mišljen je Janez Krstnik (6–2 pr. Kr.–okoli 30 po Kr.), sin Zaharije in Elizabete. Ko je odrasel, je v sebi začutil božji klic in se odpravil v puščavo, kjer je živel kot asket, oblekel se je v kameljo kožo, jedel kobilice in med divjih čebel ter pozival ljudi k spreobrnjenju. Tiste, ki so se hoteli, je krstil v reki Jordan. Pri njem se je krstil tudi Jezus.

⁴⁹ Avguštin, *De civitate Dei* 8.2.

in kanonik, da bi se namesto sramotnih naslad predal svetim dolžnostim, saj te bo ta Karibda sicer naglo pogoltnila in se boš brez sramu in nepovratno pogreznil v te nespodobnosti? Če se že ne meniš za prednosti klerika, obrani vsaj dostojanstvo filozofa. Če že preziraš spoštovanje do Boga, naj pomanjkanje sramu ublaži vsaj ljubezen do časti. Spomni se, kako je Sokrat, ki je bil poročen, za to sramoto filozofije plačal z zoprnim pripetljajem, da bi kasneje drugi upoštevali njegov zgled in postali previdnejši. To omenja tudi sam Hieronim. Takole piše o Sokratu v prvi knjigi *Proti Jovinijanu*: 'Ko je bil nekoč deležen vrste psovka, s katerimi ga je iz zgornjega nadstropja obmetavala Ksantipa, in ga je ta polila z umazano vodo, si je otresele lase in odvrnil le tole: Vedel sem, da bo tej nevihti sledil dež.'⁵⁰ Slednjič je še omenila, v kakšni nevarnosti bi se znašel, če bi jo pripeljal nazaj, in kako je njej ljubše in zame častneje, če se imenuje moja prijateljica kot pa žena, češ da naj me k njej vleče le naklonjenost, ne pa kakršnakoli prisila poročnih vezi. Ko bi bila nekaj časa ločena, bi ob srečanju čutila toliko prijetnejše radosti, kolikor manj pogoste bi bile. Ko s prepričevanjem in odvrčanjem s takšnimi in podobnimi razlogi ni mogla upogniti moje neumnosti, prizadeti pa me ni hotela, je med silnim vzdihovanjem in jokom zaključila svoj govor z besedami: »Naposled ostane le eno; pogubi obeh bo sledila bolečina, nič manjša, kot je bila prej ljubezen.« Kot je spoznal ves svet, ji tudi tu ni manjkalo duha prerokovanja. Ko se je rodil najin otrok, sva ga zaupala moji sestri in se skrivaj vrnila v Pariz. Ko sva po nekaj dneh v neki cerkvi prebedela noč v molitvi, sva bila prav tam navsezgodaj vpričo njenega strica ter nekaterih najinih in njegovih prijateljev združena s poročnim blagoslovom.

Kmalu sva skrivaj vsak posebej odšla na svojo stran. Kasneje sva se videvala poredko in prikrito, saj sva skrbno skrivala, kar sva storila. Njen stric in člani njegovega gospodinjstva pa so začeli razglašati sklenjeni zakon ter kršiti dano besedo, saj so skušali najti uteho svoji sramoti. Ona jih je nasprotno preklinjala in prisegala, da je to čista izmišljija. Zato jo je močno razdraženi stric pogosto obmetaval z žaljivkami. Ko sem za to izvedel, sem jo poslal v neko nunsko opatijo blizu Pariza po imenu Argenteuil,⁵¹ kjer so jo vzgajali in poučevali že kot deklico. Dal sem ji prirediti redovniško obleko, ki je ustrezala njenemu življenju v samostanu, s tem da sem izvzel ruto,⁵² in ji jo nadel. Ko so to slišali njen stric, sorodniki in njegovi pomočniki, so menili, da sem jih dokončno prevaral ter da se je želim znebiti, saj sem jo naredil za nuno. Zato so bili silno jezni in so se zarotili proti meni. Tako so me neke noči, ko sem počival in spal v odmaknjeni sobi svojega stanovanja, s pomočjo nekega podkupljenega služabnika kaznovali s skrajno okrutnim in sramotnim maščevanjem, ki ga je svet sprejel z največjim začudenjem. Odrezali so mi namreč tisti del telesa, s katerim sem storil to, kar so oni objokovali. Takoj so pobegnili,

⁵⁰ Hieronim, *Adversus Jovinianum* 1.48.

⁵¹ Ženski samostan svete Marije v Argenteuilu je bil ustanovljen med letoma 650 in 675.

⁵² To si je nadela kasneje, ko je tudi formalno postala nuna.

vendar sta dva, ki so ju lahko ujeli, ostala brez oči in rodil. Eden izmed njiju je bil prej imenovani služabnik, ki me je, medtem ko mi je služil, zaradi pohlepa izdal.

8. O TELESNI RANI OZIROMA KAKO JE BIL SKOPLJEN

Zjutraj se je pri meni zbralo vse mesto. S kolikšnim začudenjem so vsi obnemeli, kako so tarnali, me mučili s kričanjem in s kakšnim žalovanjem so me vznemirjali, je težko, celo nemogoče opisati. Najbolj so me mučili kleriki in še posebej moji učenci z neznosnim tarnanjem in javkanjem. In sicer tako, da me je dosti bolj ranilo njihovo sočutje kot pa bolečina zaradi rane in da sem precej bolj čutil sram kot rano ter precej bolj trpel zaradi sramu kot zaradi bolečine. Pred očmi sem imel svojo nedavno slavo in kako je bila ta slava z lahkoto ponižana, po sramotnem pripetljaju pa celo povsem uničena. Pomislil sem tudi, kako sem bil po pravični božji sodbi kaznovan na tistem delu telesa, s katerim sem se pregrešil, kako mi je ta, ki sem ga prej izdal, s pravično izdajo vrnil milo za drago, kako moji tekmeči pojejo hvalo tako očitni pravičnosti, kolikšno gorje zaradi trajne bolečine bo ta rana prinesla mojim staršem in prijateljem ter s kakšno naglico bo ta sramota brez primere obšla ves svet. Kakšna pot mi je sploh še odprta? S kakšnim obrazom naj stopim pred javnost, ko bodo vsi s prstom kazali za mano, ko me bodo vsi jeziki opravljali in bom za vse čudna prikazen. Zlasti me je zmedlo to, da so po uničujoči črki zakona evnuhi pred Bogom tako zaničevani, da ljudje, katerih moda so odrezana ali zmečkana, kot smrdljivi in nečisti ne smejo vstopiti v cerkev. Tudi pri žrtvovanju takšne živali ne pridejo v poštev. Knjiga *Števil*, triinsedemdeseto poglavje: »Živali, ki ima zmečkana ali stolčena ali odtrgana ali zrezana moda, ne darujte Gospodu!«⁵³ Knjiga *Devteronomij*, enaindvajseto poglavje: »Evnuh z zmečkanimi ali odrezanimi modi in odrezanim moškimi udom ne bo vstopil v božjo cerkev.«⁵⁴ Priznam, ko se me je polastila takšna nesrečna potrnost, me je v skrivališče samostanske celice pognala bolj zmeda zaradi sramu kot pa zaobljuba spreobrnjenja. Ona pa si je na mojo željo že prej rade volje nadela nunsko oblačilo in vstopila v samostan. Tako sva si oba skupaj oblekla sveto oblačilo, jaz v opatiji svetega Dionizija,⁵⁵ ona pa v že prej imenovanem samostanu Argenteuil. Spominjam se, kako so jo mnogi med obžalovanjem njene mladosti zaman odvrčali od jarma samostanskih pravil kot od neznosne kazni, ona pa je med solzami in ihtenjem po svojih močeh odvrnila z znano Kornelijino tožbo, rekoč:

... soprog ti največji,
komaj sem vredna zakona s teboj; kdo dal je usodi
moč nad takšno glavo? Zakaj sem te vzela, nesrečna,

⁵³ V resnici je to 3 Mz 22,24, torej Levitik.

⁵⁴ 5 Mz 23,1.

⁵⁵ St. Denis v Parizu.

jaz, ki prinašam polom? V zameno kaznuj me, naloži kazni, ki sama jo rada dobim.⁵⁶

S temi besedami je pohitela k oltarju, z njega nemudoma pobrala ruto, ki jo je blagoslovil škof, in se pred vsemi zaobljubila samostanskemu življenju. Komaj sem si opomogel od rane, so se pri meni že zbirali kleriki ter tako od mojega predstojnika kot od mene z neprestanimi prošnjami zahtevali, naj vse, kar sem do sedaj počel zaradi želje po dobičku in slavi, zdaj počnem iz ljubezni do Boga ter se posvetim študiju. Naj vendar ne pozabim, da mi je ta talent zaupal Bog in da ga bo izterjal z obrestmi; naj se jaz, ki sem se doslej posvečal le poučevanju bogatih, odslej ukvarjam s poučevanjem ubogih. Spoznam naj, da se me je sedaj Gospodova roka dotaknila predvsem zato, da bi se proč od mesenih vabil in nemirnega posvetnega življenja slobodnejše ukvarjal s študijem ter zares postal ne toliko svetni kot božji filozof. Opatija, kamor sem se napotil, se je predajala skrajno posvetnemu in sramotnemu življenju. Celo njen opat je živel toliko slabše in bil toliko bolj razvpit, na kolikor višjem položaju je bil v primerjavi z drugimi. Ker sem njihovo neznosno izprijenost pogosto ostro grajal, tako zasebno kot javno, sem vsem postal čez mero nadležen in zoprni. Vsakodnevnega vztrajanja mojih učencev so bili nadvse veseli, saj so v tem videli priložnost, da me spravijo proč od sebe.

Ker so učenci dolgo pritiskali name in me močno nadlegovali, zraven pa so se vmešali še opat in bratje menihi, sem se umaknil v neko celico in se tam po nekdanji navadi ukvarjal s šolo. Tam se je kmalu zbrala takšna množica učencev, da prostor ni zadostoval za prenočišče, zemlja pa ne za hrano. Tam sem se posvetil zlasti študiju Svetega pisma, kar je najbolj ustrezalo mojemu poklicu, vendar tudi svetnih umetnosti nisem povsem zanemaril; bil sem jih namreč bolj vajen in zanje so me najbolj prosili. Iz teh sem naredil nekakšen trnek in jih, zapeljane s slastjo filozofije, z njim potegnil k preučevanju prave filozofije. *Cerkvena zgodovina*⁵⁷ omenja, da je tako počel tudi Origen,⁵⁸ največji krščanski filozof. Ker se je zdelo, da mi Gospod tudi pri preučevanju svetih reči ni namenil nič manjšega ugleda, kot mi ga je pri preučevanju svetnih, se je začelo število učencev moje šole na obeh predavanjih neizmerno povečevati, v vseh drugih šolah pa močno upadati. S tem sem podžgal zavist in sovraštvo učiteljev do mene in kjer so me lahko, so me omejevali. V odsotnosti so mi vedno očitali predvsem dvoje, – prvič, da je študij posvetnih knjig povsem neskladen z meniškim življenjem, ter drugič, da sem si nepoučen dovolil poučevati Sveto pismo,

⁵⁶ Lukan, *Bellum Civile sive Pharsalia* 8.94 in nasl.

⁵⁷ Evzebij iz Cezareje, 6.19. V latinščino je delo prevedel Rufin iz Akvileje.

⁵⁸ Origen (185–254 po Kr.) je bil prvi veliki učenjak med grškimi cerkvenimi očeti. Bil je na čelu aleksandrijske krščanske šole ter začetnik biblične tekstne kritike. Ohranili so se fragmenti njegovega dela *Heksapla*, izdaje Stare zaveze, ki vsebuje v šestih vzporednih stolpcih hebrejsko besedilo in grško besedilo. Ohranila se je razprava *O prvih načelih*, prvo delo krščanske dogmatike. Nekatere njegove ideje so obveljale za heretične.

– in sicer zato, da bi mi poučevanje preprečili. K temu so neprenehoma spodbujali škofe, nadškofe, opate in sploh vse cerkvene dostojanstvenike, ki so jih lahko.

9. O KNJIGI NJEGOVE *TEOLOGIJE*⁵⁹ IN O TEM, KAKO SO GA OD TAKRAT PREGANJALI SOŠOLCI

Pripetilo se je, da sem se v začetku posvetil pojasnjevanju same osnove naše vere s primerami človeškega razuma. Za svoje učence, ki so povpraševali po človeških in filozofskih razlogih ter zahtevali tisto, kar se more bolj razumeti kot izraziti z besedami, sem sestavil teološko razpravo *O božji edinosti in trojnosti*. Govorili so, da je navajanje besed odveč, če jim razum ne sledi, in da nečesa ni mogoče verjeti, če ni bilo prej razumljeno, ter da je smešno, če nekdo razglša drugim nekaj, česar ne more dojeti sam, čeprav jih uči. Gospod sam pravi, da so to slepi vodniki slepih.⁶⁰

Ko so to razpravo mnogi videli in prebrali, je začela povečini vsem ugajati, saj se je zdelo, da je v njej glede tega enako zadoščeno vsem vprašanjem. Ker pa so se ta vprašanja zdela težja od vseh drugih, so toliko bolj cenili natančnost njihove rešitve, kolikor očitnejša je bila njihova težavnost. Zato so moji tekmeci, ki so bili silno razdraženi, med njimi najbolj stara spletkarja Alberik in Lotulf, proti meni sklicali koncil. Omenjena dva sta po smrti njunih in mojih učiteljev, Viljema in Anzelma, skušala vladati namesto njiju ter ju naslediti kot dediča. Ker sta imela oba šoli v Reimsu, sta proti meni z večkratnim prigovarjanjem naščuvala svojega nadškofa Radulfa. Na svojo stran sta pridobila tudi škofa Konana iz Palestrine, ki je tedaj opravljal funkcijo papeževega odposlanca v Galiji. Pod imenom koncil so priredili sestanek v mestu Soissons in me povabili, naj s seboj prinesem delo, ki sem ga bil spisal o Trojici. Tako se je tudi zgodilo. Preden pa sem prispel tja, sta me omenjena tekmeca tako oklevetala pred duhovščino in ljudstvom, da je na dan mojega prihoda to skoraj kamenjalo mene in redke učence, ki so prišli z menoj. Govorili so, kot sta jih onadva prepričala, da častim in opisujem tri bogove. Ko sem prišel v mesto, sem šel k papeževemu odposlancu ter mu svojo knjižico izročil v branje in presojo. Rekel sem, da sem pripravljen popraviti ali spremeniti, če sem napisal oziroma rekel karkoli nasprotnega katoliški veri. On pa mi je takoj naročil, naj to knjižico odnesem nadškofu in svojim tekmecem, da bi mi sodili tisti, ki me zaradi nje obtožujejo, ter da bi se na mojem primeru izpolnil naslednji izrek: »Tudi naši sovražniki so sodniki.«⁶¹ Knjižico so pregledovali in prebirali znova in znova, ker pa niso našli ničesar, kar bi si na zaslišanju drznili proti meni potegniti na dan, so tako zaželjeno obsodbo knjige odložili vse do konca koncila. Sam pa sem pred zasedanjem koncila vsak dan

⁵⁹ *Theologia summi boni* ali *Teologija največjega dobrega* je vsebovala traktat *O božji edinosti in trojnosti*.

⁶⁰ Mt 15,14.

⁶¹ 5 Mz 32,31.

javno in vsem razlagal katoliško vero, kot sem jo opisal. Vsi, ki so me slišali, so z velikim občudovanjem opozarjali tako na moje izražanje kot na pomen besed. Ko sta to videla ljudstvo in duhovščina, so začeli drug drugemu govoriti: »In glejte, javno govori in mu nič ne rečejo.⁶² Koncil gre h koncu in kot smo slišali, je bil sklican predvsem zaradi njega. Mar so sodniki spoznali, da so sami v večji zablodi kakor on?« Moji tekmeči so zato postajali iz dneva v dan bolj razdraženi.

Nekega dne je k meni prišel Alberik z nekaj svojimi učenci, da bi me zavedel. Po nekaj sladkih besedah je rekel, da se čudi nečemu, kar je opazil v tisti knjigi. Da namreč jaz, čeprav je Bog rodil Boga in ne obstaja nič drugega kakor en sam Bog, zanikam, da je Bog rodil samega sebe. Na to sem takoj odgovoril takole: »Če hočete, lahko to razložim.« On je dejal: »Ne zanima nas ne človeško mnenje niti vaša sodba v teh zadevah, ampak le besede avtoritete.« Na to sem odvrnil: »Obrnite list in našli boste avtoriteto.« Knjiga, ki jo je on sam prinesel s seboj, je bila ravno pri roki. Poiskal sem mesto, ki sem ga poznal, sam pa ga ni našel, saj je iskal le tisto, kar bi mi škodilo. Po božji volji sem hitro naletel na tisto, kar sem iskal. To je bila misel, pod katero je bil podpisan Avguštin, *O Trojici*, prva knjiga: »Tisti, ki misli, da ima Bog moč, da rodi samega sebe, se močno moti; tega namreč ne more storiti ne Bog ne kakšno drugo duhovno ali telesno bitje. Nobene stvari namreč ni, ki bi rodila sama sebe.«⁶³ Ko so to slišali njegovi navzoči učenci, so otrpnili in zardeli. Sam pa je, da bi se nekako obranil, rekel: »To je treba prav razumeti.« Dodal sem, da ni to nič novega in da se stvar ne tiče tega razgovora, saj je sam iskal samo besede in ne pomena. Če pa kljub temu želi poslušati smisel in razlago, sem rekel, da sem mu pripravljen, če se strinja, pokazati, kako je zašel v herezijo, v skladu s katero je oče tudi svoj lastni sin. Ko je to slišal, je pobesnel in se pri priči zatekel h grožnjam, češ da mi v tej pravdi ne bodo pomagale ne moje razlage ne avtoritete. In tako je odšel.

Zadnji dan koncila sta začela pred zasedanjem papežev odposlanec in nadškof skupaj z mojimi tekmeči ter nekaterimi drugimi osebami preudarjati, kaj naj se sklene glede mene in moje knjige, ki je bila glavni razlog za srečanje. Ker pa v mojih besedah in v spisu, ki so ga imeli pri sebi, niso našli ničesar, s čimer bi me lahko obtožili, so za nekaj časa vsi utihnili ter me manj očitno poniževali. Gaudrif,⁶⁴ škof Chartresa, ki je po slovesu svoje pobožnosti in ugledu svojega škofovskega sedeža prekašal druge škofove, pa je svoj govor začel takole:

»Gospodje, vsi tu navzoči veste, da sta nauk tega človeka, kakršenkoli že je, in njegova nadarjenost v vsem, česar se je lotil, imela mnogo pristašev in privržencev, da je močno zatrl slavo tako svojih kot naših učiteljev ter »svoje mladike razširil kakor trto od morja do morja.«⁶⁵ Če ga boste obtožili z vnaprej ustvarjeno sodbo, – česar po mojem mnenju ne boste storili, čeprav bi bilo prav, – vedite, da boste užalili

⁶² Jn 7,26.

⁶³ Avguštin, *De Trinitate* 1.1.

⁶⁴ Geoffrey iz Levesa, je bil od leta 1116 do leta 1149 škof mesta Chartres.

⁶⁵ Ps 80,12.

mnoge in da ne bo malo takšnih, ki ga bodo hoteli braniti; še zlasti ker v spisu pred nami nismo opazili ničesar, kar bi odkrito vsebovalo kakšno lažnivo trditev. Kot pravi Hieronim:⁶⁶ 'Hrabrost ima javno vedno tekmece, strele in neurja le v najvišje goré udarjajo.'⁶⁷ Pazite, da ne boste z nasilnim ravnanjem povečali njegove slave in sami sebi nakopali več obdolžitev zaradi zavisti kot njemu zaradi pravičnosti. Kakor piše omenjeni učitelj: »Prazna govorica kmalu utihne in poznejše življenje sodi o prejšnjem.«⁶⁸ Če pa se odločite z njim ravnati po kanonih, naj se njegov nauk in spis objavita in naj mu bo na vprašanja dovoljeno svobodno odgovarjati, da bo, če bo obsojen ali če bo priznal, popolnoma obmolknil. To je vsaj v skladu z mislijo svetega Nikodema,⁶⁹ ki je želel predvsem osvoboditi samega Gospoda in je rekel: »Ali naša postava koga sodi, če ga prej ne poslušša in ne spozna, kaj dela?«⁷⁰

Ko so to slišali moji tekmeči, so takoj zagnali hrup in zakričali: »Resnično moder nasvet, naj se borimo z blebetanjem tistega, čigar dokazom in prevaram se ne more upreti ves svet!« Toda zares, veliko teže se je bilo pripraviti s samim Kristusom, pa je Nikodem vseeno terjal, naj se Kristusa poslušša v skladu z odredbo zakona.

Ker jih škof ni mogel pripraviti do tega, kar je predlagal, je skušal njihovo zavist obrzdati po drugi poti. Rekel je, da za razpravljanje o takšni zadevi ne morejo zado- stovati maloštevilni navzoči in da je za to stvar treba več raziskovanja. Njegov končni sklep je zato le to, naj me moj opat, ki je bil tam prisoten, odpelje nazaj v mojo opatijo, torej v samostan svetega Dionizija. Tam naj se skliče več bolj izobraženih ljudi in se s skrbnejšo preiskavo sklene, kaj je treba storiti glede tega. S tem zadnjim predlogom so se strinjali tako papežev odposlanec kot vsi ostali. Legat je takoj nato vstal, da bi pred udeležbo na koncilu maševal, ter mi preko škofa zaupal dano dovoljenje za vr- nitev v samostan, kjer naj počakam na to, kar se bo določilo.

Moji tekmeči so mislili, da niso dosegli ničesar, če se bo ta zadeva reševala zunaj njihove škofije, saj jim njihova moč tam ne bi koristila. Na pravičnost so se manj za- nesli in so prepričali nadškofa, kakšna sramota da je zanj, če bo ta pravda prenesena na drugo sodišče, in da je lahko nevarno, če se bom na tak način izvlekel. Takoj so pohiteli k legatu, spremenili njegovo mnenje in ga proti njegovi volji pregovorili, da je knjigo obsodil brez kakršnekoli preiskave, jo takoj pred vsemi celo zažgal, mene pa obsodil na dosmrtno ječo v tujem samostanu. Govorili so namreč, da mora biti za obsodbo knjige dovolj to, da sem si jo drznil brati javno brez priporočila rimskega papeža in Cerkve ter da sem jo sam dal že mnogim v prepis. Za krščansko vero da bo zelo koristno, če se bo z mojim zgledom preprečila podobna predrznost mnogih.

Ker pa je bil oni legat izobražen manj, kot bi bilo treba, se je opiral predvsem na

⁶⁶ Hieronim, *Hebraicae quaestiones in libro Geneseos*, Praef.

⁶⁷ Horacij, *Carmina* 2.10.11–12. Prevod Kajetan Gantar.

⁶⁸ Hieronim, *Epistulae* 54.13. Prevod nekaterih Hieronimovih pisem Franc Ksaver Lukman.

⁶⁹ Nikodem je bil farizej in član velikega zbora, ki je kasneje branil Jezusa in poskrbel za njegov pogreb.

⁷⁰ Jn 7,51.

mnenje nadškofa, kot se je nadškof na mnenje onih. Ko je to zaslutil škof iz Chartresa, me je o teh spletkah takoj obvestil in spodbudil, naj stvar prenašam toliko mirneje, kolikor bolj je vsem jasno, da ravna vse nasilneje, ter naj ne dvomim, da bo tako očitno zavistno nasilje najbolj škodovalo njim samim, meni pa koristilo. Svetoval mi je tudi, naj se glede zapora v samostanu nikar ne vznemirjam, saj sam zanesljivo ve, da me bo sam legat, ki je to storil pod prisilo, po nekaj dnevih po odhodu odtod osvobodil. In tako me je po svojih močeh jokajočega tudi sam v solzah potolažil.

10. O SEŽIGU NJEGOVE KNJIGE

Zato sem poklican takoj prišel na koncil, kjer so me brez kakršnekoli raziskave in razpravljanja prisilili, da sem svojo knjigo z lastno roko vrgel v ogenj. Tako je zgorela. Zaradi zbujanja videza, da se je kaj govorilo, je eden izmed mojih nasprotnikov še na skrivaj zamrmral, kako da je v knjigi opazil napisano, da je samo Oče Bog vsemogočni. Legat je to narahlo ujel z ušesom in onemu ves začuden odgovoril, da takšne zmote ne bi smeli predpostavljati niti pri otroku, ko pa izpoveduje, da so vsemogočni trije, in se tega drži. Ko je to slišal neki Terik,⁷¹ predstojnik šole, je v smehu odvrnil s temi Atanazijevimi⁷² besedami: »Pa vendar niso vsemogočni trije, ampak je vsemogočen samo eden.« Ko pa ga je začel njegov škof psovati ter ga je zatrl kot kakega obtoženca, krivega žalitve veličanstva, se je pogumno uprl in rekel, kot bi navajal Danijelove besede: »Ste tako nespametni, Izraelovi sinovi? Brez preiskave in zanesljivega spoznanja ste obsodili Izraelovega sina? Vrnite se na kraj sodbe⁷³ in sodite samemu sodniku, vi, ki ste za poučevanje vere ter popravljanje napak postavili takšnega sodnika, da je med sojenjem z lastnimi usti obsodil sebe. Danes božja milost jasno osvobaja nedolžnega, kot je nekoč Suzano⁷⁴ pred lažnivima tožnikoma.«

Tedaj je nadškof vstal in potrdil legatovo izjavo, vendar je po svoji potrebi spremenil nekaj besed in dejal: »Zares, gospod, Oče je vsemogočen, Sin je vsemogočen, Sveti Duh je vsemogočen. Tisti pa, ki se s tem ne strinja, je očitno izgubljen in ga ni treba poslušati. Če se vam zdi zdaj primerno, bi bilo dobro, da ta brat pred vsemi izpove svojo vero, da se bo, kot je treba, ali potrdila ali zavrгла in popravila.«

Ko pa sem vstal, da bi izpovedal in izkazal svojo vero ter z lastnimi besedami

⁷¹ To je bil verjetno Thierry iz Chartresa. Do 1140 je poučeval v Parizu, leta 1141 je postal vodja šole v Chartresu, umrl je po letu 1149. Znan je bil po poznavanju svobodnih umetnosti, predvsem matematike.

⁷² Sveti Atanazij se je rodil leta 296, umrl pa leta 373. Leta 328 je postal aleksandrijski patriarh. Zaradi svojega boja proti arijanstvu je moral petkrat v izgnanstvo.

⁷³ Dan 13, 48–49.

⁷⁴ Suzana je bila Jojakimova žena. Vanjo sta se zagledala dva stara sodnika in si jo nekega dne skušala vzeti na silo, vendar je poklicala pomoč. Starca sta se zlagala, da je bil pri njej mladenič, zato so Suzano obsodili na smrt. Rešil jo je Daniel, ki je zaslišal vsakega posebej in ju ujel na laži.

izrazil, kar sem čutil, so nasprotniki rekli, da mi ni treba nič drugega kot prebrati Atanazijevo veroizpoved, kar bi lahko storil vsak otrok. Da se ne bi izgovarjal z nepoznavanjem, češ da teh besed nisem uporabljal, so poskrbeli, da so mi v branje prinesli besedilo. Po svojih močeh sem bral med vzdihji, ihtenjem in jokom. Nato sem bil kot obtoženec in obsojenec izročen opatu svetega Medarda,⁷⁵ ki je bil navzoč, in odpeljan v njegov samostan kot v zapor. Koncil se je takoj končal.

Opat in menihi tega samostana so menili, da bom pri njih ostal dlje, ter so me sprejeli z največjim veseljem. Zaman so me skušali potolažiti, čeprav so se mi posvečali z vso pazljivostjo. Bog, ki presojaš pravičnost, s kakšnim gnevom v srcu, s kakšno zagrenjenostjo uma sem te jezen obsojal in te besen obtoževal, tako da sem pogosto ponavljal znano tožbo blaženega Antona: »Dobri Jezus, kje si bil?«⁷⁶ Kakšna bolečina me je vznemirjala, kakšen sram me je obhajal in kakšen obup me je mučil, vse to sem takrat lahko čutil, zdaj pa ne morem povedati. Kar sem prenašal tedaj, sem primerjal s tistim, kar sem nekoč telesno pretrpel; mislil sem, da sem najnesrečnejši izmed vseh ljudi. Tisto izdajo sem imel za majhno v primerjavi s to krivico. Dosti bolj sem objokoval izgubo slave kot oslabitev telesa, saj sem prvo doživel zaradi neke krivde, k temu tako odkritemu nasilju pa sta me pripeljala iskren namen in ljubezen do naše vere, ki sta me spodbudila k pisanju.

Vsi, do katerih je prišla govorica o tem tako krutem in nepremišljenem dejanju, so ga močno obsojali. Posamezniki, ki so bili pri tem udeleženi, so krivdo odganjali od sebe in jo prenašali na druge, tako da so tudi moji tekmeči zanikali, da se je stvar zgodila po njihovem nasvetu, legat pa se je s tem v zvezi javno zgražal nad francosko zavistjo. Takoj ga je prevzelo kesanje in po nekaj dneh, ko je dal pod prisilo za nekaj časa duška njihovi zavisti, me je odpeljal iz tujega samostana in me poslal nazaj v lastnega. Kot sem že omenil, so mi bili tam malone vsi že prej sovražni, saj so zaradi svojega sramotnega življenja ter nesramnega obnašanja vedeli, da bodo moje obtožbe težko prenašali.

Po nekaj mesecih jim je usoda ponudila priložnost, da me poskusijo uničiti. Med branjem sem nekega dne v *Razlagi apostolskih del*⁷⁷ slučajno naletel na Bedovo trditev, da je bil Dionizij Areopagit verjetneje škof Korinčanov kot pa Atencev. Zdelo se je, da to močno nasprotuje njim in njihovemu širokoustenju, da je njihov Dionizij ravno ta Areopagit, saj njegova *Gesta* očitno trdijo, da je bil atenski škof. Ko sem to odkril, sem Bedovo pričevanje kot v šali pokazal nekaterim okoli stoječim bratom, kajpak tisto, kar nam je nasprotovalo. Oni pa so vsi ogorčeni dejali, da je Beda največji lažnivec med pisci ter da imajo za verodostojnejšo pričo svojega opata Huldoina,⁷⁸ ki je med raziskovanjem tega problema dolgo potoval po Grčiji in ko je spoznal resnico

⁷⁵ Geoffrey iz St. Medarda, ki je pozneje postal škof v škofiji Châlons-sur-Marne.

⁷⁶ Sveti Atanazij, *Vita Antonii* 9.

⁷⁷ Beda Častitljivi, *Expositio Actuum apostolorum* 17.

⁷⁸ Letnica in kraj njegovega rojstva sta neznana, leta 815 je postal opat v opatiji St. Denis. Bil je duhovnik Ludvika Pobožnega, ki mu je leta 834 naročil, naj napiše življenjepis svetega Denisa.

zadeve, o kateri je pisal v svojih *Gestah*, je ta dvom popolnoma ovrgel. Ko me je nato eden izmed njih presenetil z neprijetnim vprašanjem, kaj mislim glede tega spora, namreč med Bedo in Huldoinom, sem odgovoril, da sem bolj naklonjen avtoriteti Bede, čigar spise najdemo po vseh latinskih Cerkvah.

11. PREGANJAJO GA NJEGOV OPAT IN BRATJE MENIHI

Nato so začeli vsi razburjeni kričati, da sem sedaj jasno pokazal, kako sem našemu samostanu vedno povzročal neprijetnosti, in odvezel čast še celotnemu kraljestvu, češ da sem odnesel tisto, s čimer se nadvse ponaša, ko sem zanikal, da bi bil Areopagit njihov zaščitnik. Jaz pa sem odvrnil, da tega nisem zanikal in da ni treba preveč skrbeti, ali je bil to sam Areopagit ali kdo drug, da si je le pri Bogu pridobil takšno krono. Seveda so takoj pohiteli k opatu⁷⁹ in mu sporočili, kar so mi naprtili. Ta je z veseljem prisluhnil in se veselil ponujene priložnosti, da me uniči; mene se je namreč bal toliko bolj, kolikor sramotnejše od drugih je živel. Takrat je zbral svoj svet in svoje brate ter mi ostro zagrozil, češ da me bo takoj poslal h kralju, ki me bo kaznoval, ker sem njegovemu kraljestvu pobral slavo, njemu pa krono. Ukazal je, naj me dobro čuvajo, dokler me ne bo predal kralju. Sam pa sem se, če sem že bil kaj zakrivil, zaman ponujal za redni postopek.

Tedaj sem se njihove zlobe močno prestrašil, nesreča me je namreč spremljala že dolgo. Bil sem povsem obupan, kot bi se proti meni zarotil ves svet. V dogovoru z nekaterimi brati, ki so se me usmilili, ter z odobravanjem nekaterih učencev sem ponoči skrivaj zbežal in se umaknil na sosednje ozemlje grofa Teobalda,⁸⁰ kjer sem prej bival v samostanu. Kajpada sem nekoliko poznal tudi njega; sočustvoval je z mano zaradi zatiranja, za katero je slišal. Tam sem začel bivati v mestu Provins, v neki celici menihov iz Troyesa,⁸¹ katerih prior se je že prej izkazal za mojega prijatelja in me je imel zelo rad. Mojega prihoda se je zelo razveselil in je zame skrbel z vso prizadevnostjo.

Nekega dne pa se je zgodilo, da je v mesto k omenjenemu grofu po nekakšnih opravkih prišel moj opat. Ko sem za to izvedel, sem šel s tem priorjem h grofu ter ga

---

Pri tem si je pomagal s Psevdodionizijevimi besedili; prvi je napačno dokazoval, da sta Dionizij Areopagit iz 1. stol. in sveti Denis iz Pariza ista oseba. Huldoin je umrl leta 840.

⁷⁹ Adam, opat v St. Denisu od 1099 do 1122. Po njegovi smrti ga je zamenjal Suger.

⁸⁰ Teobald II. je imel mnogo naslovov, najpogosteje je bil kar »šampanjski grof«. Med letoma 1107–1152 je bil grof Bloisa in Chartresa. Bil pa je tudi grof Šampanje, Provinsa, Meauxa in Troyesa. Na angleškem prestolu je podpiral svojega brata Štefana, angleškega kralja od 1135 do 1154. Abelard je na njegovih posestvih ostal, dokler ni med 1125 in 1127 odšel v Bretanjo. Bil je fevdalni pokrovitelj tako sv. Bernarda kot Abelarda; kasneje je Heloizi potrdil darovnico iz Parakleta. Bil je prisoten na Abelardovem sojenju na koncilu v Sensu leta 1141; umrl je leta 1152.

⁸¹ Samostan Saint Ayoul v Provinsu, ustanovljen leta 1088.

prosil, naj posreduje zame pri mojem opatu, da bi me odvezal in mi dal dovoljenje za samostansko življenje, kjerkoli bi že našel na sebi primeren kraj. On in tisti, ki so bili z njim, pa so dali zadevo v posvet, da bi grofu s tem v zvezi odgovorili dan pred svojim odhodom. Ko so s posvetovanjem začeli, se jim je zdelo, da hočem prestopiti v drugo opatijo in da bo to za njihovo izredna sramota. Šteli so si namreč v veliko čast, da sem se po odločitvi za menišтво zatekel k njim, kot bi prezrl vse druge opatije. Govorili so, da jim zdaj preti silna sramota, če bi jih zavrnel in prestopil k drugim. Zato niso hoteli s tem v zvezi poslušati ne mene ne grofa. Še več, zagrozili so mi, da me bodo izobčili, če se ne bom hitro vrnil. Priorju, h kateremu sem se zatekel, pa so na vse možne načine preprečevali, da bi me še zadrževal, če se ne želi tudi sam izpostaviti izobčenju. Ko sva to slišala, naju je s priorjem zaskrbelo.

Opat je pri tem vztrajal, se vrnil in po nekaj dneh umrl. Ko ga je nasledil drugi,⁸² sem skupaj s škofom iz Meauxa odšel k njemu,⁸³ da bi mi ustregel v tem, kar sem bil prosil od njegovega predhodnika. Ker tudi on najprej ni soglašal, sem se s pomočjo nekaterih prijateljev v tej stvari obrnil na kralja⁸⁴ ter na njegov svet. Tako sem dosegel, kar sem želel. Takratni kraljevi upravitelj Štefan⁸⁵ je opata in njegove prijatelje namreč poklical na stran ter jih vprašal, zakaj me hočejo proti moji volji zadržati, ko bi zaradi tega lahko izbruhnil škandal in ne bi imeli od tega nobene koristi, saj se moje in njihovo življenje nikakor ne moreta ujeti. Vedel sem, da je mnenje kraljevega sveta, da je ta opatija zaradi svojih številnih nepravilnosti toliko bolj podvržena in koristna kralju, seveda glede svetne koristi. Zato sem bil prepričan, da bom z lahkoto dosegel privolitev kralja in njegovih ljudi. Tako se je tudi zgodilo. Da pa moj samostan ne bi izgubil slave, ki sem mu jo prinesel, so mi dovolili, da odidem v poljuben samotni kraj, če se le ne pridruživ nobeni opatiji. S tem sta se strinjali in to tudi potrdili obe strani v prisotnosti kralja in njegovih ljudi.

Tako sem se napotil v neki samotni kraj⁸⁶ v okraju Troyes, ki sem ga poznal že prej. Tam sem s privoljenjem krajevnega škofa⁸⁷ na zemlji, ki so mi jo podarili,

⁸² Marca 1122 je Adama nasledil opat Suger. Rodil se je okoli leta 1081 in umrl 1151. Že od otroštva je bil menih v St. Denisu, čeprav se je izobraževal zunaj opatije. Zahteval je vrnitev samostana Argenteuil St. Denisu ter leta 1129 od tam izgnal Heloizo in njene nune. Bil je svetovalec in življenjepisec Ludvika VI. V Abelardovo sojenje na koncilu v Sensu verjetno ni bil vpleten, saj je takrat obnavljal opatijsko cerkev v St. Denisu.

⁸³ Škof Burhard.

⁸⁴ Takratni francoski kralj je bil Ludvik VI. (1108–1137).

⁸⁵ Štefan iz Garlande (okoli 1070–okoli 1148) je bil eden izmed petih bratov, povezanih s kraljevim dvorom. Ko je okoli leta 1100 Abelard prišel v Pariz, je bil notredamski kanonik. Filip I. ga je 1101 celo predlagal za škofa v Beauvaisu, vendar mu je to preprečil Ivo iz Chartresa. 1104 je postal notredamski naddiakon. Bil je kancler Filipa I. in Ludvika VI. Leta 1127 so ga odslovili iz vseh kraljevih služb. Kancler je ponovno postal leta 1133, vendar je s smrtjo Ludvika VI. leta 1137 oblast spet izgubil. Okoli leta 1140 se je umaknil v svetoviktorsko opatijo.

⁸⁶ Na bregu reke Ardusson, približno 6,5 km jugovzhodno od kraja Nogent-sur-Seine v župniji Quincey.

⁸⁷ Škof Hatton.

najprej zgradil iz trstik in slame oratorij po imenu Sveta Trojica. Tam sem se skrival skupaj z nekim svojim klerikom in resnično sem lahko prepeval Gospodu naslednje: »Glej, na begu sem se oddaljil, ostal sem v puščavi.«⁸⁸

Ko so to izvedeli učenci, so prihiteli od vsepovsod. Zapustili so mesta in vasi ter začeli naseljevati samotne kraje. Namesto velikih domov so si postavljali majhne šotore, namesto razkošne hrane so jedli poljske rastline in črn kruh, namesto mehkih ležišč so si pripravljali slamo in steljo, namesto miz pa so si nanесли zemljo; videti je bilo, da se ravnajo po nekdanjih filozofih, o katerih Hieronim v drugi knjigi *Proti Jovinijanu* pripoveduje takole:⁸⁹ »Pregrehe pridejo v dušo skozi pet čutil kakor skozi nekakšna okna. Glavnega mesta in trdnjave razuma ni mogoče zavzeti, če skozi vrata ne vdre sovražna vojska ... Če kdo uživa v cirkuških igrah ali v tekmovanju atletov, v okretnosti igralcev, v ženski lepoti, v sijaju dragulja, oblek in drugih podobnih stvarih, je skozi okna oči zavzeta svoboda duše in izpolni se tista prerokba: 'Smrt je prilezla skozi naša okna.'⁹⁰ Ko torej prek teh vrat vstopijo v trdnjavo našega razuma čete skušnjav v svojem prodiranju, kje bo njegova svoboda? Kje bo njegova hrabrost in kje razmišljanje o Bogu, še zlasti ko si prevaran slika pretekle užitke in s spominjanjem na pregrehe sili dušo, da sočustvuje ter nekako opravlja tisto, česar sicer ne počne?

Iz teh razlogov mnogi filozofi zapustijo množičnost mest in predmestne parke z zalivano zemljo, listjem dreves, ščebetom ptic, zrcalasto bleščečo vodo studenca, šumečim potokom ter mnogimi dražili za oči in ušesa, da ne bi zaradi razkošja in izobilja bogastva oslabela hrabrost duše ter se oskrunila njena čistost. Zares škodljivo je pogosto gledati tisto, kar bi te lahko prevzelo, in se prepustiti preizkušanju tistega, kar bi težko pogrešal. Tudi pitagorejci,⁹¹ ki so se prav tako umaknili pred množico, so se navadili živeti v osami in na zapuščenih krajih ... Tudi sam Platon je svojemu bogastvu navkljub pustil Diogena⁹² z blatnimi nogami teptati po postelji; in da bi se lahko posvetil filozofiji, je izbral Akademijo,⁹³ primestno vas, ki ni bila le zapuščena, ampak tudi nezdrava, da bi se s skrbjo in ponavljanjem bolezni zlomili napadi poželenja ter da njegovi učenci ne bi čutili nobene druge naslade, razen tiste v stvareh, ki so se jih učili.«

Govori se, da so tako živeli tudi sinovi prerokov, ki so bili pristaši Elizeja, o ka-

⁸⁸ Ps 55,8.

⁸⁹ Hieronim, *Adversus Jovinianum* 2.8–9.

⁹⁰ Jer 9,20.

⁹¹ Pitagorejci so dobili ime po Pitagori, ki je živel v 6. stol. pr. Kr.; vsestranski učenjak, mislec, filozof in mistik se je rodil na Samosu in se preselil v Kroton v Veliki Grčiji. Tam je s svojimi privrženci ustanovil komuno, kjer so živeli po njegovih pravilih, predvsem so se v tišini poglobljali sami vase.

⁹² Diogen, grški kiniški filozof iz Sinope, ki se je rodil okoli 400 in umrl 325 pr. Kr. Prigodo omenja Diogen Laertski (3. stol. po Kr.) v svojem delu *Življenja in misli znamenitih filozofov*.

⁹³ Akademija je bila svetišče v oljčnem gaju v Atenah, posvečena heroju Akademu. V klasični dobi je bila tudi sedež gimnazija; tu je Platon verjetno leta 380 pr. Kr. ustanovil šolo Akademija. Delovala je vse do leta 529 po Kr., ko je dal cesar Justinijan zapreti vse poganske šole v Atenah.

terih kot o menihih tistega časa tudi sam Hieronim v pismu menihu Rustiku⁹⁴ med drugim piše: »Sinovi prerokov, o katerih v Stari zavezi beremo, da so bili menihi, so si, potem ko so zapustili množice in mesta, ob reki Jordan gradili ute ter jedli ječmenovo kašo in poljske rastline.«⁹⁵ Tudi moji učenci so si tam nad reko Ardusson postavljali ute in so bili videti bolj puščavniki kot učenci.

Kolikor več učencev se je tam zbiralo in kolikor težje življenje so živeli, ko sem jih poučeval, toliko bolj so moji tekmeci to šteli meni v slavo, sebi pa v sramoto. Ko so proti meni storili vse, kar so mogli, so bili žalostni, ker se je vse obrnilo v mojo korist, v skladu s Hieronimovo mislijo:⁹⁶ »Daleč od mest, trga, preprirov in množice me je, kot pravi Kvintilijan,⁹⁷ 'skritega našla zavist.'« Sami pri sebi so tiho tožili in vzdihovali ter govorili: »Glejte, ves svet je odšel za njim,⁹⁸ nič nismo dosegli s preganjanjem, temveč smo ga naredili le še slavnjšega. Trudili smo se uničiti njegovo ime, pa smo ga le okrepili. Glejte, v mestih imajo učenci pri roki vse potrebno, pa vendar prezirajo mestne užitke, se zgrinjajo k bedi samote ter po svoji volji postajajo nesrečni.«

Tedaj me je posebej neznozna revščina prisilila k ustanovitvi šole, kajti »kopáti ne morem, beračiti me je sram.«⁹⁹ Zatekel sem se torej k veččini, ki sem jo poznal, in bil namesto ročnega dela prisiljen k delu z jezikom. Vrh tega so mi učenci priskrbeli vse, kar sem potreboval, tako pri hrani kot pri obleki, obdelovanju polja ali stroških za stavbe, da me ne bi kakršnakoli skrb za gospodinjstvo odvracala od študija. Ker pa moj oratorij ni mogel sprejeti niti peščice študentov, so ga iz potrebe razširili ter ga izboljšali, saj so ga gradili iz kamnja in lesa.

Čeprav je bil ustanovljen v čast svete Trojice in tej kasneje tudi posvečen, sem ga, ker sem po božji milosti kot begunec in obupan tukaj našel nekaj tolažbe, v spomin na to milost poimenoval Paraklet. Ko so to slišali, so se mnogi čudili, nekateri pa so to ostro obsojali, češ da nobene cerkve ni dovoljeno posvetiti le Svetemu Duhu bolj kot pa Bogu Očetu, ampak v skladu s starim običajem bodisi samo Sinu bodisi obenem celotni Trojici.

Brez dvoma so do te obtožbe prišli predvsem zaradi zmote, misleč, da med imenom Paraklet in Duhom Parakletom ni nobene razlike. Kot se tudi sama Trojica in katerakoli oseba v Trojici imenuje Bog ali pomočnik, tako se ji lahko upravičeno reče tudi Paraklet, to je Tolažnik, kot pravi apostol Pavel: »Slavljen Bog, Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa, Oče usmiljenja in Bog vse tolažbe. On nas tolaži v vsaki naši

⁹⁴ Sveti Rustik je bil po rodu Galec; po koncu izobraževanja je odšel v Rim, kjer je postal govornik, nato pa je vstopil v samostan in leta 427 ali 430 postal škof v mestu Narbonne. Umrl je leta 461.

⁹⁵ Hieronim, *Epistulae* 125.7.

⁹⁶ Hieronim, *Hebraicae quaestiones in libro Geneseos*, Praef.

⁹⁷ Kvintilijan, *Declamationes maiores* [sp] 13.2.

⁹⁸ Jn 12,19.

⁹⁹ Lk 16,3.

stiski.«¹⁰⁰ Pa tudi glede na to, kar pravi Resnica: »In dal vam bo drugega Tolažnika.«¹⁰¹ Zakaj ne bi hiše Gospodove prav kakor Sinu posvetili tudi Očetu ali Svetemu Duhu, ko pa je vendar vsaka cerkev posvečena v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha ter se njihova posest v ničemer ne razlikuje? Kdo bi si drznil s pročelja vhoda izbrisati ime tistega, ki mu hiša pripada? Sin se je poleg tega ponudil za žrtev Očetu in zato se pri obhajanju maše posebej nagovarja Očeta, pa tudi hostija se daruje njemu; zakaj bi se torej ne štelo, da je oltar tistega, komur sta v prvi vrsti namenjena molitev ter darovanje? Je mar pravičnejše reči, da je oltar tistega, ki se daruje, ali tistega, ki se mu daruje? Še več, kdo bo rekel, da Gospodovemu križu ali grobu ali blaženemu Mihaelu ali Janezu ali Petru ali kateremu drugemu svetniku pripada oltar, kjer se ti niti ne darujejo niti se ne daruje ali moli njim? Tudi med malikovalci se oltarji in templji niso imenovali po komerkoli, ampak po tistih, katerim so sami žrtvovali in se klanjali.

Toda kdo bi lahko rekel, da se Očetu ne cerkve ne oltarji ne smejo posvečati zato, ker ni nobenega njegovega dejanja, zaradi katerega bi se mu priznal poseben praznik. Ta razlog velja za Trojico, za Svetega Duha pa ne, ker ima tudi sam Duh zaradi prihoda svoj praznik na binkoštno nedeljo, kakor ima Sin svoj praznik zaradi rojstva. Kot gre praznik Sinu zaradi prihoda na Zemljo, tako gre Svetemu Duhu, ker je bil poslan med učence.

Če se pozorneje posvetimo ugledu apostolov in delovanju samega Duha, se zdi primernejše posvetiti cerkev Duhu kot pa katerikoli drugi izmed oseb. Apostol Pavel namreč nobeni izmed treh oseb izrecno ne pripiše posebnega svetišča, razen Svetemu Duhu. V prvem pismu Korinčanom namreč ne opisuje cerkve Očeta ali cerkve Sina, temveč cerkev Svetega Duha, ko piše:¹⁰² »Kdor pa se druži z Gospodom, je z njim en duh,« in pa: »Mar ne veste, da so vaša telesa tempelj Svetega Duha, ki je v vas in ki ga imate od Boga? Ne pripadate sebi.« Kdo ne ve, da se zakramenti božjih darov, ki se podeljujejo v cerkvi, pripisujejo zlasti delovanju božje milosti, pod čimer se razume Sveti Duh? Iz vode in Svetega Duha se pri krstu ponovno rodimo in takrat prvič postanemo nekakšen poseben božji hram. Pri birmi smo milosti Duha deležni v sedmerih oblikah,¹⁰³ s katerimi se božji hram okraši in posveti. Je potem kaj čudnega, če tisti osebi, ki ji je apostol Pavel izrecno pripisal duhovni hram, mi pripišemo snovnega? Za katero osebo se bolj po pravici reče, da ji cerkev pripada, kot za tisto, katere delovanju se še zlasti pripisujejo vsi darovi, ki se podeljujejo v cerkvi? Vendar z vsem tem ne pravim, da sem v začetku, ko sem svojo cerkev poimenoval Paraklet, to posvetil samo eni osebi; to sem storil iz že omenjenega razloga, v spomin na tolažbo, ki sem jo našel tam. Toda četudi bi storil, kakor se misli, to ne bi nasprotovalo razumu, čeprav bi ne bilo v skladu z običajem.

¹⁰⁰ 2 Kor 1,3–4.

¹⁰¹ Jn 14,16.

¹⁰² 1 Kor 6,17 in 19.

¹⁰³ Dar modrosti, razumnosti, svéta, moči, spoznanja, pobožnosti in strahu božjega; prim. Iz 11,2.

12. PREGANJATA GA TAKO IMENOVANA NOVA APOSTOLA

Ko je bilo moje telo skrito na tem kraju, se je glas o meni takrat bliskovito širil po vsem svetu, zelo podobno tisti pesniški izmišljiji, ki ji pravijo Eho¹⁰⁴ in ima sicer veliko glasu, vendar nobene snovi. Moji prejšnji tekmeči pa so, ker so imeli sami po sebi že manj moči, proti meni naščuvali dva nova apostola¹⁰⁵, ki jima je svet močno zaupal. Prvi izmed njiju se je ponašal s tem, da je ponovno vzbudil življenje regularnih kanonikov, drugi pa življenje menihov. Ta dva sta potovala po svetu, pridigala proti meni in me po svojih močeh cefrala na koščke ter povzročila, da sta me za nekaj časa močno prezirali tako cerkvena kot posvetna oblast. O mojem življenju in veri sta razširila tako slab glas, da sta od mene odvrnila tudi moje najboljše prijatelje; če so kateri izmed njih ohranjali še kaj stare ljubezni do mene, so to iz strahu pred njima na vse načine prikrivali.

Bog sam mi je priča: če sem izvedel, da je kje kakšen sestanek cerkvenih ljudi, sem bil vedno prepričan, da je namenjen moji obsodbi. Takoj sem otopel, kot bi pričakoval udarec prihajajoče strele, pričakoval, da me bodo kot heretika ali nevernika vlačili po koncilih in sinodah.

Če napravim primerjavo bolhe z levom in mravlje s slonom, me moji tekmeči niso preganjali nič manj zagrizeno kakor nekoč heretiki svetega Atanzija. Bog ve, da sem pogosto padel v takšno potrtost, da sem se odločil zapustiti krščansko ozemlje in prestopiti k poganom ter tam med Kristusovimi sovražniki krščansko živeti v miru, pod kakršnimikoli pogoji glede plačila davka. Domneval sem, da bodo oni toliko bolj naklonjeni mojemu življenju tam, kolikor manj bodo zaradi naprtenega mi zločina sumili, da sem kristjan, in bodo menili, da bi se me dalo zaradi tega laže napeljati k njihovi veri.

13. O OPATIJI, KAMOR JE BIL SPREJET, IN O PREGANJANJU TAKO S STRANI SINOVI, TO JE MENIHOV, KOT OBLASTI

Ko me je nenehno mučil takšen nemir in mi je preostajal ta skrajni ukrep, da bi se pri Kristusovih sovražnikih zatekel h Kristusu, se mi je ponudila priložnost, s katero sem upal te spletke nekoliko odvrniti od sebe; toda zašel sem med kristjane in menihe, daleč bolj divje in pokvarjene od poganov. V Bretanji, v škofiji Vannes, se je po smrti pastirja namreč izpraznila opatija Saint Gildas-de-Ruis. Tja so me s soglasnim izborom in s privolitvijo zemljiškega gospoda poklicali bratje. Od mojega opata in bratov so to tudi z lahkoto dosegli. Francoska zavist me je tako pregnala na

¹⁰⁴ Ovidij, *Metamorphoses* 3.359.

¹⁰⁵ Po mnenju J. T. Muckla naj bi bila 'nova apostola' Alberik in Lotulf. Več zagovornikov meni, da sta bila to sveti Bernard in sveti Norbert, saj sta veljala za apostola svojega časa.

zahod, kakor je rimska Hieronima na vzhod.¹⁰⁶ Bog ve, da ne bi nikoli soglašal s to stvarjo, če ne bi skušal na vse mogoče načine odvrniti napadov, ki sem jih, kakor sem povedal, nenehno prenašal. Ta dežela je bila povsem barbarska, njen jezik pa meni neznan. Sramotno in nebrzdano življenje teh menihov je bilo dobro znano malone vsem. Ljudstvo te dežele je bilo divje in preprosto. Kakor nekdo, ki se prestrašen zaradi grozečega meča vrže v globino in v želji za trenutek ubežati eni smrti, plane v drugo, tako sem tudi jaz iz ene nevarnosti zavestno silil v drugo. Tam sem ob valovih bobnečega oceana, ko se mi na koncu zemlje ni več ponujala možnost bega, v svojih molitvah pogosto ponavljal besede: »Od konca zemlje kličem k tebi, ko moje srce upada.«¹⁰⁷

Mislím, da že vsi vedo, s kakšno zaskrbljenostjo je ta razuzdani zbor bratov, nad katerimi sem prevzel nadzor, dan in noč mučil moje srce, medtem ko sem presojal nevarnosti tako za svojo dušo kot za telo. Prepričan sem namreč bil, da ne bom mogel preživeti, če jih poskusim prisiliti k rednemu življenju, h kateremu so se zaobljubili; če pa tega ne bi niti poskusil, bi me bilo treba obsojati. Samo opatijo si je že davno podvrigel neki oblastnik, najmogočnejši v tisti deželi, ki se mu je ta priložnost ponudila zaradi nereda v samem samostanu in ki si je prilastil ter v svojo korist izrabil vse kraje ob samostanu, menihe pa mučil s težjimi davki kakor dajatvam podvržene Jude. Menihi so pritiskali name, naj poskrbim za njihove vsakdanje potrebe, čeprav niso imeli v skupnosti ničesar, s čimer bi lahko upravljali, temveč je vsak z lastnimi sredstvi vzdrževal sebe in svoje prilježnice skupaj s sinovi ali hčerami. Veseli so bili, da sem se mučil s tem, sami pa so kradli in odnašali, kar so lahko, da bi bil zaradi neuspešnega upravljanja prisiljen prenehati z uveljavljanjem reda ali se celo popolnoma umakniti. Ker pa je bila ta barbarska dežela obenem vsa brez zakonov in neobrzdana, ni bilo nobenih ljudi, na katere bi se lahko obrnil po pomoč; tudi po navadah sem se namreč od vseh razlikoval. Zunaj me je nenehno zatiral oblastnik s svojimi spremljevalci, notri pa so mi nenehno pripravljali zasedo bratje, tako da je imel po vsem sodeč apostol Pavel v mislih mene, ko je dejal: »Zunaj boji, znotraj strahovi.«¹⁰⁸

Razmišljal in obžaloval sem, kako nekoristno in žalostno je moje življenje, kako brezplodno živim zase in za druge, koliko sem prej koristil klerikom in koliko zdaj, ko sem jih zapustil zaradi menihov in nisem uspešen ne pri njih ne pri menihih, in kako neuspešnega se izkažem pri vsem svojem početju in vseh poskusih, tako da bi bilo najbolj pravično, ko bi mi vsi očitali: »Ta človek je začel zidati, pa ni mogel dokončati.«¹⁰⁹ Do konca sem obupaval, ko sem se spomnil, od česa sem bežal, in premišljal, kam sem zašel. Že sem imel prejšnje tegobe skoraj za nične in sem vzdihovaje pogosto govoril sam pri sebi: »Po pravici trpim, ker sem zapustil Paraklet, to je Tolažnika, in silil v zanesljivo osamelost ter se bežeč pred grožnjami zatekel

¹⁰⁶ Leta 385.

¹⁰⁷ Ps 61,3.

¹⁰⁸ 2 Kor 7,5.

¹⁰⁹ Lk 14,30.

h gotovim nevarnostim.« Najbolj me je grizlo, da po odhodu iz svoje cerkve nisem mogel prav skrbeti za opravljanje bogoslužja, saj je prevelika revščina kraja komajda zadoščala potrebam enega človeka. Toda ko sem glede tega najbolj obupaval, me je potolažil sam Paraklet in poskrbel za lastno cerkev, kot je bilo treba.

Zgodilo se je namreč, da si je moj opat, torej opat svetega Dionizija,¹¹⁰ nekako pridobil že omenjeno opatijo Argenteuil, v kateri si je bolj moja sestra v Kristusu kot pa moja žena Heloiza nadela obleko redovnice; trdil je, da po starem pravu pripada njegovemu samostanu. Od tam je nasilno izgnal samostan redovnic, kjer je imela moja spremljevalka položaj predstojnice. Ko so se te kot izgnanke razkropile po različnih krajih, sem spoznal, da mi je Gospod ponudil priložnost, naj poskrbim za svoj oratorij. Torej sem se vrnil tja in jo skupaj z nekaterimi drugimi iz iste skupnosti, ki so ostale z njo, povabil v omenjeni oratorij. Ko sem jih pripeljal tja, sem jim prepustil in daroval oratorij z vsem, kar mu je pripadalo. Kasneje je ta moj trajni dar njim in njihovim naslednikom s soglasjem in pomočjo tamkajšnjega škofa¹¹¹ s privilegijem potrdil papež Inocenc II.¹¹²

Tam so sprva živele siromašno in bile nekaj časa večinoma osamljene, a jih je kmalu potolažil pogled božjega usmiljenja, ki so mu vdano služile. Ta se jim je izkazal za pravega Tolažnika in povzročil, da je okoliško prebivalstvo postalo do njih usmiljeno in njim naklonjeno. Bog ve, da so se v enem letu po mojem mnenju z zemeljskimi darovi okrepile bolj, kot bi se jaz, če bi ostal tam, v stotih letih. Kajpada, kolikor je ženski spol šibkejši, toliko bolj je njihovo pomanjkanje žalostno, zato z lahkoto gane človeška čustva, njihova krepost pa je dražja tako Bogu kot ljudem. Bog je namreč tisti moji sestri, ki je druge prekašala, v očeh vseh namenil takšno milost, da so jo škofje ljubili kakor hčer, opati kakor sestro in laiki kakor mater. Vsi so enako občudovali njeno vero, razsodnost in neprimerljivo milino potrpljenja v vseh zadevah. Čim redkeje se je pokazala, saj se je želela v zaprti sobi nemoteno posvečati pobožnemu razmišljanju ter molitvam, toliko silneje so tisti zunaj povpraševali po njeni navzočnosti in po nasvetih duhovnega pogovora.

14. O OČITKU NESPODOBNOSTI

Ker so me vsi njihovi sosedje silno obtoževali, da se za njihovo stisko zanimam manj, kot bi se mogel in moral, ter da bi to lahko storil vsaj s svojo pridigo, sem jih začel pogosteje obiskovati, da bi jim na katerikoli način pomagal. Pri tem pa ni manjkalo zavistnega mrmranja; zaradi mojega početja, h kateremu me je spodbudila iskrena

¹¹⁰ Opat Suger.

¹¹¹ Škof Hatton iz Troyesa.

¹¹² Privilegij je datiran 28. novembra leta 1131. Papež Inocenc je bil papež v obdobju 1130 in 1143. Po smrti protipapeža Anakleta II. je leta 1138 znova uveljavil papeško oblast nad vso Cerkvijo.

dobrota, me je skrajno nesramno obtoževala običajna pokvarjenost obrekljivcev. Govorili so, da sem še vedno v oblasti naslade nad mesenim poželenjem, zaradi katere skorajda ali sploh ne morem prenašati odsotnosti tiste, ki sem jo včasih ljubil. Pogosto sem pri sebi razmišljal o tožbi svetega Hieronima, ko je v pismu Azeli¹¹³ o lažnih prijateljih dejal: »Nič drugega mi ne očitajo kot to, da sem moški, in tudi to šele zdaj, ko se Pavla odpravlja v Jeruzalem.«¹¹⁴ In dalje: »Preden sem spoznal hišo svete Pavle, je bilo vse mesto zame enodušno vneto. Skoraj vsi so sodili, da sem vreden najvišjega duhovniškega dostojanstva; toda v nebeško kraljestvo znam priti pri dobrem in slabem glasu.«¹¹⁵ Ko sem se torej spominjal krivičnega blatenja časti takšnega moža, mi je bilo to v veliko tolažbo in rekel sem: »Ko bi moji tekmeči proti meni našli takšen vzrok za sum, s kakšnim klevetanjem bi me napadali! Ker pa sem sedaj zaradi božjega usmiljenja tega suma rešen, kako naj sum še obstaja, ko pa mi je bila odvzeta možnost, da bi se te nespodobnosti lotil? Kaj naj pomeni ta zadnja nesramna obdolžitve?«

Ta okoliščina namreč pri vseh do te mere odvrča vsak sum glede nespodobnosti, da vsi, ki se trudijo žene skrbneje čuvati, te obdajo z evnuhi; tako pripoveduje sveta zgodovina o Esteri¹¹⁶ in o drugih dekletih kralja Ahasverja. Beremo, da je vse zaklade kraljice Kandake upravljal njen mogočni evnuh, h kateremu je bil poslan apostol Filip, da bi ga spreobrnil ter krstil.¹¹⁷ Takšni so si namreč pri krepostnih in poštenih ženah vedno pridobili toliko več ugleda in zaupnosti, kolikor dlje so bili od tega suma. Kakor piše v šesti knjigi *Cerkvene zgodovine*,¹¹⁸ je največji krščanski filozof Origen hotel popolnoma odvrniti sum, ker se je lotil poučevanja žensk v svetem nauku, in je položil roko na samega sebe.

Toda menil sem, da je bilo božje usmiljenje v tem bolj naklonjeno meni kot njemu. Velja namreč, da je on ravnal nepremišljeno in je bil zato deležen hude graje; meni pa se je to pripetilo po tuji krivdi, da bi me svobodnega pripravilo k podobnemu delu. Moja kazen je bila toliko manjša, kolikor krajša in nepričakovana je bila; ko so me dobili, nisem tako v trdnem spanju čutil malodane ničesar. Ker pa sem tedaj manj pretrpel zaradi rane, sem sedaj kaznovan s klevetanjem in bolj trpim zaradi izgube dobrega imena kakor zaradi telesne izgube, kot je pisano: »Dobro ime je boljše kakor veliko bogastvo.«¹¹⁹ Tudi sveti Avguštín pravi v nekem govoru *O življenju in navadah klerikov*: »Kdor se zanaša na svojo vest in zanemarja svoj dober glas, je krut.« Pred tem pa pravi: »Kakor pravi apostol Pavel: 'Za dobro pač ne skrbimo le v očeh Gospoda, ampak tudi v očeh ljudi.'¹²⁰ Zaradi nas nam je dovolj naša vest. Zaradi

¹¹³ Sveta Azela je umrla okrog leta 406.

¹¹⁴ Hieronim, *Epistulae* 45.2.

¹¹⁵ Hieronim, *ibid.* 3 in 6; 2 Kor 10,13.

¹¹⁶ Est 2,8.

¹¹⁷ Apd 8,27–40.

¹¹⁸ Evzebij, *Historia ecclesiastica* 6.8.

¹¹⁹ Prg 22,1.

¹²⁰ 2 Kor 8,21.

vas pa se naš dober glas ne sme onečastiti, temveč mora imeti med vami ugled ... Vest in dober glas sta dve različni stvari. Vest zate, dober glas pa za tvojega bližnjega.«¹²¹

Kaj bi namreč njihova zavist očitala samemu Kristusu ali njegovim udom, tako prerokom, apostolom in tudi drugim svetim očetom, če bi živeli v njihovem času, ko bi jih videli, kako se družijo z ženskami, čeprav telesno nepoškodovani, v posebno prijateljskem pogovoru? Tudi sveti Avguštin v knjigi *O delu menihov*¹²² omenja, da so se same ženske kot neločljive spremljevalke tako držale Gospoda Jezusa Kristusa in apostolov, da so jih spremljale celo, ko so šli oznanjat.

»Vrh tega,« pravi, »so šle z njimi tudi verne ženske, ki so imele zemeljsko imetje in so jih oskrbovale iz svojega lastnega premoženja, da ne bi trpeli pomanjkanja česa, kar je potrebno za to življenje.« Kdor ne verjame, da so tako počeli apostoli in da so svete žene potovale skupaj z njimi, kjerkoli so pridigali evangelij, naj poslušá evangelij in spozna, kako so to delali po zgledu samega Gospoda. V evangeliju namreč piše: »Potem je hodil od mesta do mesta in od vasi do vasi, oznanjal in razglašal evangelij o božjem kraljestvu. Z njim so bili dvanajsteri in nekaj žena, ki jih je ozdravil zlih duhov in bolezní: Marija, imenovana Magdalena ..., Ivana, žena Herodovega oskrbnika Husa, Suzana in veliko drugih, ki so jim stregle iz svojega premoženja.«¹²³

Tudi Leon IX. v delu *Proti pismu Parmenijana Studita* pravi:¹²⁴ »Nedvoumno izjavljamo, da se škofu, prezbiterju, diakonu in poddiakonu ni dovoljeno odreči svoji skrbi za lastno ženo zaradi vere tako, da bi ji ne dajal dovolj hrane in obleke; meseno ležati pa z njo ne sme. Beremo, da so tako počeli sveti apostoli. Sveti Pavel je rekel: 'Ali nimamo pravice s seboj vzeti verujočo ženo kakor bratje Gospodovi in Kefa?'¹²⁵ Vidiš, neumnež, da ni rekel: 'Mar nimamo pravice objemati sestro ženo,' ampak 's seboj vzeti'; seveda zato, da bi jih s plačilom za pridiganje vzdrževali, ne pa, da bi bila med njimi telesna zveza.«

Tudi sam farizej, ki je o Gospodu pri sebi rekel: »Ko bi bil ta prerok, bi vedel, kdo je ženska, ki se ga dotika, in kakšna je; videl bi, da je grešnica,«¹²⁶ je mogel po človeški sodbi mnogo primerneje ugibati o Gospodovi sramoti kot pa oni o meni. Tudi tisti, ki so videli, kako je bila njegova mati zaupana mladeniču ali kako se preroki gostijo pri vdovah in se družijo z njimi, bi jih lahko bolj upravičeno sumničili.

Le kaj bi moji obrekovalci dejali, če bi videli ujetega meniha Malha, o katerem je pisal sveti Hieronim,¹²⁷ kako živi skupaj z ženo v isti celici? V kolikšen zločin bi mu pripisali to, o čemer je ta odlični učitelj, potem ko je to videl, v pohvalo dejal: »Tam je

¹²¹ Avguštin, *Sermones* 355.

¹²² Avguštin, *De opere monachorum* 4–5.

¹²³ Lk 8,1–3.

¹²⁴ Citat ni točen. Besedilo je napisal Humbert, kardinal papeža Leona IX., in sicer v odgovor na spis meniha Nikete Studita v Konstantinoplu. Pravi naslov je torej *Contra Nicetam monachum monasterii Studii*. Prim. Ivo Carnotensis, *Panormia*.

¹²⁵ 1 Kor 9,5.

¹²⁶ Lk 7,39.

¹²⁷ Hieronim, *Vita Malchi*.

bil neki starec po imenu Malh, ... domačin v tistem kraju; v njegovi celici je bila tudi starka ..., oba sta bila goreče verna ter sta obrabila vhod cerkve, tako da bi mislil, da sta to Zaharija in Elizabeta iz evangelija, le da med njima ni bilo Janeza.«¹²⁸

Zakaj se slednjič zdržujejo klevetanja svetih očetov, o katerih smo pogosto brali in celo videli, kako so ustanavljali tudi ženske samostane in jim pomagali po vzoru sedmerih diakonov, ki so jih pri skrbi za mize ter ženske apostoli postavili za svoje namestnike? Šibkejši spol namreč potrebuje pomoč močnejšega, zato apostol Pavel določa,¹²⁹ naj bo mož ženi vedno kakor glava, in naroča, naj ima v znak tega ženska glavo vedno pokrito.

Zato se močno čudim navadam, ki so se v samostanih prijele že dolgo tega, da se na čelo žensk postavlja opatinja, kakor se na čelo moških opat, in da se morajo tako ženske kot moški zavezati istemu pravilu; večine tamkajšnjih določb namreč ženske nikakor ne morejo izpolniti, naj bodo prednice ali nižjega položaja. Večkrat lahko opazimo, kako prednice, pa tudi ostale nune, v nasprotju z naravnim redom zapovedujejo klerikom, ki se jim podreja ljudstvo; k sprevrženim željam jih zapeljejo toliko laže, kolikor večjo oblast imajo nad njimi in kolikor bolj jih podvržejo temu silno težkemu jarmu. To je imel v mislih satirični pesnik, ko je napisal: »Nič ni bolj neznosno kot ženska bogata.«¹³⁰

O tem sem pogosto razmišljal sam pri sebi in se odločil, da bom tistim sestram pomagal po svojih močeh in skrbel zanje ter zaradi večjega spoštovanja nanje pazil tudi s telesno navzočnostjo in jim tako laže pomagal pri vsem, kar je treba. Ker so me sinovi zdaj preganjali pogosteje in bolj, kot so me nekoč bratje, sem se zaradi silovitosti tega viharja k njim zatekel kakor v nekakšno pristanišče miru in si tam nekoliko oddahnil; če že nisem imel nobenega vpliva pri menihih, sem nekaj lahko dosegel vsaj pri njih. To je bilo zame toliko koristnejše, kolikor je bilo zaradi njihove šibkosti potrebno.

Zdaj pa me je Satan tako udaril, da ne najdem, kje bi si mogel odpočiti ali sploh živeti, ampak kot klatež in izgnanec tavam vsenaokrog kakor prekleti Kajn.¹³¹ Kot sem že zgoraj povedal, me neprestano mučijo »zunaj boji, znotraj strahovi,«¹³² celo zunaj in znotraj obenem boji in strahovi. Proti meni mnogo nevarneje in pogosteje besni preganjanje sinov kakor sovražnikov. Ti so namreč vedno navzoči in njihove zasede moram tudi neprenehoma prenašati. Če se oddaljim od samostana, vidim nasilje sovražnikov kot nevarnost za svoje telo, v samostanu pa nenehno prenašam tako nasilne kot zvijačne spletke sinov, to je menihov, ki so mi bili zaupani kot opatu, se pravi očetu. Kolikokrat so me poskušali pogubiti s strupom, kot se je zgodilo sve-

¹²⁸ Zaharija in Elizabeta sta imela sina Janeza Krstnika.

¹²⁹ 1 Kor 11,3.5.

¹³⁰ Juvenal, *Saturae* 6.460.

¹³¹ 1 Mz 4,12 in 14.

¹³² 2 Kor 7,5.

temu Benediktu!¹³³ Že samo ta razlog, zaradi katerega je on zapustil hudobne sinove, me je močno nagovarjal, da bi po vzoru takšnega očeta ravnal enako, saj bi se sicer izpostavljaj zanesljivi nevarnosti in se izkazal bolj za predrznega zapeljivca kot častilca Boga, še huje, za morilca samega sebe. Ker sem se po svojih močeh varoval pred njihovimi tovrstnimi vsakodnevnimi zasedami pri uživanju hrane in pijače, so me skušali zastrupiti pri sami daritvi na oltarju in so mi v kelih vlili strupa. Ko pa sem nekega dne prišel na obisk k bolnemu nantskemu grofu in sem stanoval v domu enega od svojih rodnih bratov, so me hoteli tam zastrupiti s pomočjo služabnika, ki je bil v mojem spremstvu, prepričani, da bom na takšno spletko manj pozoren. Tedaj pa se je po božji volji zgodilo, da je v trenutku, ko še nisem posegel po zame pripravljene hrani, neki brat izmed menihov, ki sem jih pripeljal s seboj, iz nevednosti zaužil to hrano in se na mestu zgrudil mrtev. Služabnik pa, ki si je drznil to storiti, je zbežal, prestrašen tako zaradi svoje vesti kot zaradi očitnosti vsega skupaj.

Zaradi njihove vsem tako jasne podlosti sem se začel po svojih močeh odkrito izogibati tem zasedam, se ogibati samostana in živeti v ločenih celicah z le nekaj brati. Če so menihi izvedeli, da nameravam kam oditi, so postavili na ceste ali poti z denarjem podkupljene razbojnike, da bi me ubili. Ko sem trpel zaradi teh nevarnosti, me je nekega dne močno zadela Gospodova roka; nesrečno sem padel s konja in si zlomil vratno vretence. In ta zlom me je bolel in oslabil dosti bolj kot pa nekdanja rana.

Ko sem njihov neukrotljivi upor brzdal z grožnjo izključitve, sem nekatere izmed njih, ki sem se jih bal bolj, prisilil, da so mi z besedo ali prisego obljubili svoj popolni umik iz opatiije, češ da me ne bodo več v ničemer vznemirjali. Tako dano besedo kot izrečeno prisego so javno in brez sramu prekršili, vendar so bili naposled zaradi ugleda rimskega papeža Inocenca, ki je zato določil svojega odposlanca, v navzočnosti grofov in škofov znova prisiljeni priseči to in še mnogo drugega. Vendar se še vedno niso pomirili. Ko sem se po izgonu zgoraj omenjenih nedavno vrnil v samostan in se zaupal preostalim bratom, ki sem jih manj sumil, sem odkril, da so ti še hujši kot oni prej. Razmišljali so že, da me ne bodo zastrupili, ampak mi bodo v vrat zasadili meč, ko sem komaj ušel pod zaščito nekega zemljiškega gospoda. V tej nevarnosti trpim še zdaj in vsak dan čutim, kot da mojemu vratu grozi meč, zato med obedom komaj diham; prav kakor tisti, o katerem se bere,¹³⁴ da je imel moč in nakopičeno bogastvo tirana Dionizija za največjo srečo, ko pa je zrl v meč, ki je na niti visel nad njim, je spoznal, kakšna sreča sledi zemeljski moči. To zdaj nenehno doživljam tudi sam, ko sem od revnega meniha napredoval v opata; postal sem namreč toliko nesrečnejši, kolikor bogatejši sem. Moj zgled naj tako obrzda častihlepe tistih, ki po tem hrepenijo sami.

¹³³ O tem je pisal papež Gregor Veliki (540–604) v *Dialogih*.

¹³⁴ Ciceron, *Tusculanae disputationes* 5.21. Pisec misli na Damokleja, ki je sicilskemu tiranu Dioniziju I. zavidal oblast in moč. Ta ga je zato povabil k sebi na pojedino in nad njim na tanko nit obesil meč, da bi mu pokazal, kako je vladar vedno izpostavljen nevarnosti.

Preljubi brat v Kristusu in najljubši spremljevalec v vzvišenem pogovoru, naj bo ta zapisana zgodovina mojih nesreč, ki jih neprestano trpim že od zibelke, dovolj za tvojo otožnost in za pretrpljeno krivico; kot sem rekel na začetku pisma, boš imel svoje zatiranje v primerjavi z mojim lahko za nično ali nezatno in ga boš prenašal toliko potrpežljiveje, za kolikor manjše ga boš imel. V tolažbo se vedno spomni na tisto, kar je Gospod rekel svojim udom o udih Satana: »Če so preganjali mene, bodo preganjali tudi vas. Če vas svet sovraži, vedite, da je mene sovražil pred vami. Če bi bili od sveta, bi svet ljubil, kar je njegovo.«¹³⁵ Apostol Pavel pa je rekel: »Sicer pa bodo preganjani vsi, ki hočejo res pobožno živeti v Kristusu.«¹³⁶ In na nekem drugem mestu: »Si mar prizadevam, da bi ugajal ljudem? Ko bi še hotel ugajati ljudem, ne bi bil Kristusov služabnik.«¹³⁷ Psalmist pa je dejal: »Tisti, ki ugajajo ljudem, so zmedeni, ker Bog take prezira.«¹³⁸ Sveti Hieronim, za čigar naslednika se imam predvsem v klevetniških žalitvah, pa je s temi besedami v mislih pisal Nepotijanu: »'Če bi hotel ugajati še ljudem,' pravi apostol, 'bi ne bil Kristusov služabnik.' Nehal je ugajati ljudem in postal Kristusov služabnik.«¹³⁹ Isti je v pismu o lažnih prijateljih pisal Azeli: »Zahvaljujem se svojemu Bogu, ker sem vreden, da me svet sovraži.«¹⁴⁰ In menihu Heliodoru: »Motiš se, brat, motiš, če misliš, da kristjan kdaj ni preganjan ... Naš nasprotnik hodi okrog kakor rjoveč lev in išče, da bi koga požrl, ti pa meniš, da miruje. V zasedi sedi z bogatini,«¹⁴¹ – in tako dalje. Ohrabreni s temi zgledi in primeri toliko mirneje prenašajmo nesreče, kolikor bolj po krivici nas zadenejo. Ne smemo pa dvomiti, da nam to koristi, če že ne za zasluženje, pa vsaj za očiščenje. Ker se vse dogaja po božji odločitvi, naj se vsak vernik v stiski tolaži vsaj s tem, da najvišja božja dobrota ne dopušča naključij; če se dogaja kaj krivičnega, Bog to konča z najboljšim koncem. Zato mu lahko vedno upravičeno rečemo: »Naj se zgodi tvoja volja.«¹⁴² Kakšna tolažba za vse, ki Boga ljubijo, je v besedah apostola, ki pravi: »Sicer pa vemo, da njim, ki ljubijo Boga, vse pripomore k dobremu,«¹⁴³ – in tako dalje. Na to je skrbno pazil najmodrejši izmed modrih, ko je v Pregovorih rekel: »Karkoli se zgodi pravičnemu, ga ne razžalosti.«¹⁴⁴ Tako jasno kaže, da se od pravičnosti oddaljijo vsi, ki se za vsako svojo težavo jezijo na tisto, o čemer ne dvomijo, da se jim je pripetilo po božji odločitvi, in se tako bolj podvržejo lastni kot pa božji volji. S skritimi hrepenenji se upirajo tistemu, kar odmeva v besedah: »Naj se zgodi tvoja volja,« in dajejo tako lastni volji prednost pred božjo. Zbogom!

¹³⁵ Jn 15,20 in 15,18–19.

¹³⁶ 2 Tim 3,12.

¹³⁷ Gal 1,10.

¹³⁸ Ps 53,6.

¹³⁹ Hieronim, *Epistulae* 52.13.

¹⁴⁰ Hieronim, *ibid.* 45.6.

¹⁴¹ Hieronim, *ibid.* 14.4.

¹⁴² Mt 26,42.

¹⁴³ Rim 8,28.

¹⁴⁴ Prg 12,21.